

Tyhjysteoria sankarin tarinassa ja elokuvassa

Opinnäytetyö Medianomi | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Elokuva

Opinnäytetyön 06.12.2021 | Sivumäärä 44

Leila Åkerlund

Tyhjyysteoria sankarin tarinassa ja elokuvassa

Opinnäytetyö esittelee allekirjoittaneen luoman tyhjyysteorian ja vertaa sitä Joseph Campbellin luomaan sankarin tarinaan ja kahteen elokuvaan: Matrixiin ja Citizen Kaneen.

Opinnäytetyö on jaettu kahteen osioon. Ensimmäisessä osassa ei puhuta elokuvasta vaan käydään läpi tyhjyysteoriaan liittyviä käsitteitä ja teorian synty ja kehityskaari. Toisessa osassa käydään läpi Campbellin luoman teorian vaiheet ja niitä verrataan tyhjyysteorian. Sen jälkeen tehdään käsikirjoitusanalyysi molemmista elokuvista verraten niitä sankarin tarinaan ja tyhjyysteoriaan. Esittelen ensimmäisessä osassa tyhjyysteorian kiteytettynä teeseihin, mutten tee vertausta teesien kautta, vaan yleisellä tasolla. Teesien tarkoitus on antaa yleiskuva ajatusmaailmasta, jonka läpi sankarin tarinaa ja elokuvia katsotaan.

Opinnäytetyön pääväittäjä on, että ihmiset pystyvät tuntemaan tyhjyyden sitä ymmärtämättään. Opinnäyte käsittelee, mitä tällä tarkoitan, mutta se ei pysty todistamaan asiaa suuntaan tai toiseen asian kokemuksellisuuden vuoksi. Opinnäytetyö onkin enemmän filosofinen esitelmä, johon on liitetty käsikirjoitusanalyysi.

Opinnäytetyö toistaa paljon itseään, mutta se on tehokeino. Se on vähän kuin kalastaminen. Kun samaa siimaa heitetään tarpeeksi monta kertaa veteen, joku kerta kala nappaa. Uskon, että, kun vaikeaa abstraktia asiaa toistetaan tarpeeksi monta kertaa, aina vähän eri tavalla, asia aukeaa helpommin.

Avainsanat: tyhjyysteoria, sankarin tarina, käsikirjoitusanalyysi, Matrix, Citizen Kane.

Bachelor's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Film

2021 | Total number of pages 44

Leila Åkerlund

Nothingness theory in hero's journey and film

The thesis conveys the theory of nothingness that I have created and compares it to Joseph Campbell's hero's journey and to two movies: Matrix and Citizen Kane.

The thesis has been divided into two sections. In first part I go through how the nothingness theory came to be and how it developed. In the other part I go through Campbell's hero's journey and how the nothingness theory shows in it. After that I make script analysis of the two movies comparing them to hero's journey and nothingness theory. I represent the core principles of the nothingness theory in part one, but I don't do the comparison through principles but in general level. The meaning of the principles is to give an understanding how I view things.

The main proposition of the thesis is that people can feel nothingness without realizing it. The thesis goes through what I mean with it, but it cannot prove the proposition to be true. The thesis is more of a philosophical representation that includes script analysis.

The thesis has lot of repetition in it, but it is an effect trying to make a difficult abstract concept more understandable. It's like throwing the same fishing line into the water repeatedly. At some point the fish will bite the bait.

Keywords: nothingness theory, hero's journey, script analysis, Matrix, Citizen Kane

Sisällysluettelo

1 Johdanto	5
2 Ensimmäinen osa	7
2.1 Käsitteet.....	7
2.2 Tyhjyysteorian synty, kehitys, kriisi ja hyväksyntä. Ei mitään uutta auringon alla.	10
3 Toinen osa	22
3.1 Tyhjiys sankarin tarinassa	22
3.2 Käsikirjoitus analyysit ja tyhjiys	31
3.2.1 Matrix	31
3.2.2 Citizen Kane	36
4 Lopuksi	42
5 Lähteet	44

1 Johdanto

Kun hain elokuvakouluun, minulla oli jo opinnäytetyöni aihe valmiina. Halusin tehdä sen teoriasta, jonka olin kehittänyt päässäni. Olen katsonut paljon elokuvia lapsesta asti ja huomasin, että ne toistavat itseään. Jossain vaiheessa kyllästyin elokuvien katsomiseen, koska arvasin usein, mitä seuraavaksi tapahtuu ja joskus dramaattisessa kohdassa arvasin jopa seuraavat vuorosanat.

En silti ollut perehtynyt elokuvan teoriaan enkä tiennyt mitään elokuvan tekemisestä. Kun pääsin kouluun ja aloin opiskella, sain selville, että elokuvat todella noudattavat usein kaavaa, jota kutsutaan ”Sankarin tarinaksi”. Vahingokseni en kuitenkaan perehtynyt tähän tarinaan niin hyvin, kuin olisi ehkä pitänyt. Tiesin vaiheet, mutta en perehtynyt aiheeseen syvällisemmin. Vasta, kun aloin tehdä kirjallista opinnäytetyötäni, aloin lukea Joseph Campbellin ”Sankarin tuhannet kasvot”, mikä syöksi opinnäytetyöni kriisiin ja minut epätoivon syövereihin.

Opinnäytetyöni pääaihe on tyhjiys ja miten se vaikuttaa. En erityisesti sano mihin, koska se vaikuttaa kaikkeen. Koululinjani on kuitenkin elokuva, joten rajaan tarkastelun kohteeksi tuon sankarin tarinan ja elokuvan ja miten minä näen, että tyhjiys näkyy tarinoissa, joita kirjoitamme. Olen luonut oman tyhjyysteoriani, jonka esittelen.

Olen jakanut tämän opinnäytetyön kahteen osaan. Ensimmäisessä osassa esittelen käsitteitä, joita käytän teoriassani ja sen jälkeen esittelen teoriani synnyn. Ensimmäisessä osassa en puhu elokuvasta vielä mitään. Toisessa osassa vertaan Campbellin sankarin tarina teoriaa omaan teoriaani. Tämän jälkeen tarkastelen kahden elokuvan tarinoita sekä sankarin tarinaan että omaan teoriaani. Olen valinnut elokuvat: Matrix ja Citizen Kane. Niissä molemmissa näkyy sankarin tarina, mutta eritavoilla. Matrixin tarina on nouseva ja Citizen Kanen laskeva.

Vaikka kyseessä on opinnäytetyö, tarkoitukseni ei ole todistaa mitään suuntaan tai toiseen. Olen valinnut aiheen, koska se on vahvasti läsnä elämässäni ja koen siitä puhumisen elämäntehtäväkseni. Tyhjyydestä puhuminen on kuitenkin aina filosofiaa, joten tämä opinnäytetyö on minun näkemykseni aiheesta, jonka kautta toivon, että muutkin pystyisivät näkemään sen, mitä minä näen. Maalaan kuvaa ja maailmaa, miten minä sen näen ja koen, kuten jokainen elokuvakin tekee.

Filosofisella tasolla teoria päässäni on syntynyt aina kyseenalaistamalla kaikki, kunnes jäljelle ei ole jäänyt kuin tyhjiys. Tämä on ollut monien vuosien tulos. Olen saanut vaikutteita itämaisestä filosofiasta ja esimerkiksi Laotsen Tao te ching on ollut yksi innoitukseni lähde. Aluksi yritin lähestyä aihetta tieteellisesti. Katsoin joskus ohjelman Stephen Hawkingista, jossa sanottiin, että maailmankaikkeus koostuu avaruudesta ja energiasta. Se on se, miten näen maailman. Hawkingin kuitenkin päätyi päätelmään, joka todistaisi, että jumalaa ei ole siis olemassa, vaan kaikki on sattumaa. Oman näkemykseni mukaan Hawkingin ei nähnyt, mitä katsoi. Itse näen, että maailmankaikkeus on jumala, josta koostumme.

Vuosien lisä pyörittelyn jälkeen, olen huomannut, että aihe on muuttunut henkiseen muotoon. En ole perehtynyt paljoa itämaisiin uskontoihin sen enempää kuin länsimaisiin. Sen vuoksi koen teorian omakseni. Tyhjiys on se, mitä ei voi nähdä, mutta joka vaikuttaa kaikkeen ja monet filosofiat ja uskonnot osoittavat sinne sormellaan. Mutta jotain mikä on, mutta ei ole olemassa ei voi näyttää... Paitsi luomalla sille rajat ja osoittamalla sen sisälle. Tähän taide pystyy.

Tämän opinnäytetyön raaka-ainetta voi pitää henkisenä, mutta ei hengellisenä. Kun puhun jumalasta tai jumaluudesta, en tiedä mistä puhun. Viittaamalla jumalalla tai jumaluudella ei ole identiteettiä enkä edusta mitään uskontokuntaa. Olen vain todennut, että suuria asioita käsiteltäessä jokin korkeampi voima tulee väistämättä esille.

Opinnäytetyöni opinnollisena tavoitteena on pystyä ilmaisemaan itseäni ymmärrettävästi abstraktien asioiden äärellä sekä osoittaa käsikirjoituksenlukutaitoa. Samalla, vaikka painotan, että tarkoitukseni on maalata kuva, jonka toivon muidenkin näkevän kanssani sen sijaan, että yrittäisin todistaa asioita todeksi, teoriani toimii hypoteesina ja maalatessani kuvaa muille, opettelen todistusaineiston tai yhteneväisyyksien keräämistä, joilla kuvaa piirrän.

2 Ensimmäinen osa

2.1 Käsitteet

Tyhjyys ja täyteys

Jotta voin viitata tyhjiyteen ja puhua siitä, määrittelen ensin hieman, mitä sillä tarkoitan. Tyhjiyden voi myös sanoa, avaruus, tila tai avaruudellinen tila. Avaruus, jota tarkoitan, ei kuitenkaan ole avaruus, joka "alkaa" maapallon ilmakehän jälkeen. Avaruus, jota tarkoitan, on se, missä kaikki olemassa oleva sijaitsee. Jos ajattelet esimerkiksi tyhjää pöytää, en tarkoita sillä tyhjiyttä. Tyhjä pöytä on alue, jolla on rajat. Tyhjiys on se rajaton tila, jossa pöytä sijaitsee. Tyhjiys on myös pöydässä. Vaikka todellisuudessa tyhjiys ja täyteys, eli kaikki, minkä koemme, on päällekkäin ja yhtä, asiaa on ehkä helpompi ajatella tasoissa. Jos asiaa miettii kaksi ulotteisesti esimerkiksi taulun kautta, tyhjiys olisi taulukangas ja täyteys olisi kaikki värit, jotka kuvan muodostavat. Taulua olisi mahdoton maalata ilman pohjaa ja yhdessä ne muodostavat teoksen, jonka näemme.

Kun mietimme asiaa kolmiulotteisesti, voimme tarkastella vanhaa kysymystä siitä, onko lasi puoli tyhjä vai puoli täysi. Kun puhun tyhjiydestä, en tarkoita sitä "tyhjää" ilman täyttämää tilaa, jonka näemme. Puolillaan vettä oleva lasi on aina täysi täyteyttä ja aina tyhjä, koska se sijaitsee tyhjiydessä. Lasi, vesi ja ilma ovat täyteyden muotoja, jotka aistimme. Maailmankaikkeus koostuu avaruudesta ja energiasta (Curiosity S01 – Ep01 Did God Create the Universe). Avaruus on se tyhjiys, josta puhun ja energia täyteys. Tyhjiys ei ole jotain ulkopuolellamme, vaan se on meissä. Me koostumme tyhjiydestä ja energiasta. Koemme itsemme täyteyden muotona, mutta koemme myös tyhjiyden, tajuamatta, mistä on kyse, koska emme tiedosta sen olemassaoloa itsessämme.

Kuolema ja elämä

Elämää ei ole ilman kuolemaa. Arki puheessa ymmärrämme ravintoketjun, jonka huipulla koemme olevamme. Meillä ei ole luontaisia vihollisia, jotka vaanisivat meitä suupalaksi. Sen takia olemme ehkä unohtaneet oman kuolevaisuutemme. Luonnollinen kehon kuolema on leikattu pois näköpiiristämme ja siirretty sairaaloihin ja vanhainkoteihin. Emme myöskään näe ruokamme teurastusta. Kuolema on unohdettu seikka, jonka olemassaolo on siirretty kaukaiseen tulevaisuuteen. Se on kuitenkin läsnä joka hetkessä.

Me emme ole kiinteitä. Tämä on vaikeasti vastaanotettava väittämä, koska kun lyön käteni pöytää, kaksi näennäisesti kiinteää kappaletta törmää toisiinsa, päästävät äänen ja lopputuloksena kättä sattuu. Emme koe jatkuvaa muutostamme, koska muutos tapahtuu niin hiljaa. Älyllisesti ymmärrämme, että elämänkaaremmen aikana kasvamme ja kehitymme koko ajan, kunnes lopulta alamme rapistua ja lopulta kuolemme. Kehomme on jatkuvassa muutoksen tilassa. Kaikki kehossamme olevat solut uusiutuvat seitsemän viiva kymmenen vuoden sisällä. (<https://science.howstuffworks.com/life/cellular-microscopic/does-body-really-replace-seven-years.htm>) Hengitys virtaa, verenkierto virtaa, ruoansulatus virtaa, energia virtaa.

Kuolemaa ei ole ilman elämää. Elämässä on olemassa niin itsestään selviä asioita, ettemme oikeastaan pysähdy ajattelemaan niitä emmekä etsi niille merkitystä, koska niin on aina ollut. Syöminen on yksi niistä asioista. Ihminen kuolee ilman ruokaa. Ihminen ”kantaa sisällään kuolemaa”, tyhjyyttä. Aina virtaava täyteys ei ole kiinteä, mutta ikuisesti paikallaan oleva tyhjyys on jotain, mitä ei ole olemassa. Olemme puoliksi kuolleita ja puoliksi elossa. Tämä on hyvin filosofinen ajatus, mutta ilman ruokaa ja vettä kuolemme viikon sisällä. Ruokimme kuolemaa elämällä ja vain jonkin toisen muodon (oli se sitten eläin tai kasvi) kuolema takaa jatkuvuutemme.

Jumaluus ja myyttinen ouroboros

Koska tyhjyyttä ja täyteyttä on vaikea ymmärtää ilman rajoja, kuvitellaan, että maailmankaikkeus on täysinäinen iso legolaatikko. Tyhjyys on se tila, jossa legot ovat ja legot ovat täyteys, energia. Se on aikamoinen kaaos eikä siitä saa mitään selvää, kunnes energia tiivistyy eri paikkoihin jättäen ympärilleen vähän enemmän tilaa. Nyt pystymme hahmottamaan muotoja. Maa on tehty legoista, ilma on väljästi leijuvaa legomassaa, kasvit ovat legoja ja eläimet ja ihmiset ovat legoja. Silloin on helppo ymmärtää, että koostumme kaikki samasta. Lego on se yksikkö, josta kaikki koostuu ja olemme kaikki yhtä suurta legoa. Aika järkeenkäypää... (paitsi leijuva legomassa.) Nyt pitäisi luopua identiteetti ajattelusta.

Samalla tavalla, kun ”kannamme” sisällämme tyhjyyttä, ”kannamme” myös jumaluutta. En tarkoita kaikkivoipaisuutta, vaan energiaa. On dualistista puhua erikseen tyhjyydestä ja energiasta, sillä ne ovat yhtä. Tyhjyys on kuitenkin asia, jota emme näe, joten tyhjyyden ja energian ”erottaminen” eri tasoihin auttaa ymmärtämään kokonaisuutta. Jos

legolaatikkomme on maailmankaikkeus, kaikki mitä on, on yksi, "jumala" ja me olemme kaikki muovattu samasta aineesta. Olemme jumaluuden muotoja.

Nyt pääsemme ourobokseen, joka on vanha kuva, jota on esiintynyt mytologiassa ja alkemiassa, käärmeestä, joka syö omaa häntäänsä. Mitä ikinä suuhun pistämme, syömme itseämme. Lego pistää suuhun legoa. Lego kuolee, jotta lego saa elää.

Ykseys ja erillisuus

Ykseys on kaiken kuulumista yhteen. Kaikki on energiaa ja tyhjyyttä, mutta koemme erillisyyttä. Näin on kahdella tasolla: fyysisesti ja mielellä tasolla. Tässä konkreettisesti todellisuudessa, jota todistamme aisteinemme, kehomme on erillinen muista. Pystymme kontrolloimaan kehoamme mielellämme, mutta emme kehomme ulkopuolista maailmaa. Tämä on yksi syy, joka johtaa erillisyyden kokemukseen. Toinen syy on ego.

Psykologiassa se on minä, yksi ihmisen persoonallisuuden osa

([https://fi.wikipedia.org/wiki/Min%C3%A4_\(ego\)](https://fi.wikipedia.org/wiki/Min%C3%A4_(ego))), mutta henkisyudessa se on saanut

toisenlaisen merkityksen. Sitä pidetään psyykeen rakenteena, joka kehystää

maailmannäkemyksen. Henkisyuden mukaan ego on harhaa ja koostuu mm. peloista,

haluista, uskomuksista ja muiden odotuksista. ([https://psychedelictimes.com/ego-](https://psychedelictimes.com/ego-psychedelics/)

[psychedelics/](https://psychedelictimes.com/ego-psychedelics/)) Teoria siis on, että jos ihminen saa joko hiljennettyä tai "tapettua" ego, hän pystyy kokemaan kaiken ykseyden.

Oma teoriani alkoi psykologisesti, muuttui filosofiseksi ja sitten kokemukselliseksi mysteeriksi. Se muuttui henkiseksi. Henkisyudessa etsitään vastauksia isoihin kysymyksiin ja se isoin on yleensä, miksi. Miksi sitä, miksi tätä? Miksi elämä on olemassa? Mikä on elämän tarkoitus? Itse päädyin rakkauteen. Se kuulostaa todella yliromanttiselta ja saa itsessäni vastarinnan heräämään. Mieleni tekisi leikata se pois. Se ei kuulosta kovin filosofiselta vastaukselta. Mutta paljon mietittyäni asiaa, se on se, mihin päädyin.

Kaikkeus jakautuu pienempiin osasiin, jotta kaikkeus voisi tuntea itsensä. Jos on vain yksi, se ei voi todistaa itseään ulkopuolelta. Elämä, liike, on tehty syyksi olemiselle, tai olemattomuudelle, tyhjyydelle. Erillisuus mahdollistaa elämän kokemisen ja luo mahdollisuuden yhteen palaamiseen, ykseyteen. Minun silmissäni rakkaus on yhteenkuuluvuutta ja kaikki oleva kuuluu yhteen. Erillisyydessä meillä on mahdollisuus kokea tuo yhteenkuuluvuus, sillä yksi ei voi tuntea yhteenkuuluvuutta. Se vain on. Hyvin

yksinkertaistetusti, jos maailma olisi piirakka, se vain olisi täysi. Mutta jos piirakan jakaa kahtia, puolikkaat kuuluvat yhteen muodostaen kokonaisen piirakan.

2.2 Tyhjyysteorian synty, kehitys, kriisi ja hyväksyntä. Ei mitään uutta auringon alla.

En enää edes muista, milloin tyhjiys saapui elämäni. Se on ollut osa elämäkatsomustani todella kauan. Vaikka opinnäytetyölle olisi hyödyllistä sanoa, että kyse on filosofisesta käsitteestä, jota käsittelen älyllisesti, se on integroitunut elämäni kokemusmaailman kautta. Olen sairastanut 20 vuotta masennusta ja viettänyt todella paljon aikaa sängyn omana kykenemättömänä tekemään mitään. Sinä aikana ehtii pohtimaan paljon asioita. Masennuksen aikana koin psykologista tyhjyyttä. Mikään ei tuntunut miltään ja olin kehossani kuin elävä kuollut. Kaikki oli seis ja paikallaan. Tyhjiys oli toistuva aihe kirjoituksissani, jossa käsittelin sisäistä maailmaani. Kaava oli myös aina sama. Status quo oli onnellinen, sitten tapahtui ero, epätoivo ja tyhjyyden kohtaaminen. Koska en ole psykologi, en ala selittämään, mitä psykologinen tyhjiys voisi olla tieteen kautta, vaan jaan tekstini ja näytän taiteen kautta, mitä tarkoitan.

Merenneidon surulaulu

Sun lämpimään syliin aina käpertyä halusin
 Tiesin, et kaikelta pahalta turvassa olisin
 Sä mua vahvoilla käsivarsillasi jaksoit kantaa
 Ja uskoin, ettei elämällä olis mitään parempaa antaa.
 Mut tietämättä mitä, jotain tapahtui
 Sä mut hylkäsit ja maailmani luhistui.
 Mä sun peräsi itkin ja vihaisena huusin
 Mut kaiussa vain oman epätoivoni kuulin.
 Vaikka kaikkeni yritin, jotta saisin sut takaisin,
 en kylmistä silmistäsi sitä löytänyt, jota kaipasin.
 Joten siinä, missä ennen oli rakkaus ja onnellisuus,
 on jäällä sidottu kipeä viilto, kätkeyty salaisuus.
 Siinä, missä ennen kuljin varmoin askelin,
 nyt yksinäisyyden pinnan alle upposin
 Mut mä pystyin pinnan allakin hengittää
 ja musta tuli merenneito, sydän kylmä kuin jää.

Tää on merenneidon surulaulu

Huu uuuu aa

Yksinäisyys sisälläni huutaa

Hee eei ee

Kuka kuulee surulaulun tän?

Huu uuuu aa

Hee eei ee

Aaa aaaa aa

Mistä löytyis ystävä?

Tappioni jälkeen oon täysin voimaton,

kelpaamatta sulle koen olevani arvoton.

Yksinäisyyden pimeässä valtameressä leijun,

avaruuden tyhjyydessä eksyneenä kellun.

Se, mikä ennen oli meidän luoma kokonaisuus,

on nyt rikkiäinen ja riittämätön, pelottava yksinäisyys.

Miten mä yksin voisin koskaan olla onnellinen?

Ilman silmiesi suudelmaa on sielunikin surullinen.

Murtunut ja palasina on tahtoni eteenpäin jatkaa.

Minne nyt suuntaan yksin yhteistä matkaa?

Niin vaikea on käsittää, ettei rikkinäistä ehjäksi saa,

ja siksi ajatus luopumisesta tuottaa tuskaa.

Niinpä tarraan toivoon ja mieheen merelle eksyneeseen,

jotta takaisin saisin tuon tunteen kauan kadonneen.

Mut kun mies koskee sydämeeni jäätyneeseen,

ei hän halua hukkoa yhdessä kanssani tyhjyyteen.

Tää on merenneidon surulaulu

Huu uuuu aa

Yksinäisyys sisälläni huutaa

Hee eei ee

Kuka kuulee surulaulun tän?

Huu uuuu aa

Hee eei ee

Aaa aaaa aa

Mistä löytyis ystävä?

Kun kerran turvallinen maa jalkojen alla pettänyt on,
en pinnalle enää voi nousta kävelemään alla auringon.

Siksi lohduttomana valtameriä yksin uin,
etsimässä hänen kaltaistaan, johon rakastuin.

Silti karvas tieto totuudesta jäytää sisälläni mun.

Vasta, kun vanhasta rakkaudesta luovun, kärsimyksestä vapaudun.

Mutta miten jäätyneen sydämeni uskallan antaa sulaa,
kun haava sen alla huutaa tyhjyyden tuskaa.

Jos tyhjyydessä uin ja tyhjyyttä oon,
mitä musta jäljelle jää, kun jää sulanut on?

Siksi tarvitsen itselleni ymmärtäjää,

Jonkun, jonka silmistä oman heijastukseni nään.

Silti pelkään olevani arvoton,

kun merenneito vain puolikas ihminen on.

Kerro taivas, kerro maa.

Kuka merenneitoa vois rakastaa?

Tää on merenneidon surulaulu

Huu uuuu aa

Yksinäisyys sisälläni huutaa

Hee eeii ee

Kuka kuulee surulaulun tän?

Huu uuuu aa

Hee eeii ee

Aaa aaaa aa

Mistä löytyis ystävä?

Haluttomuus kohdata erillisyyttä ja egon kuolema tuottaa tuskaa ja epätoivoa ja pelkoa tuntemattomasta. Tämä johtaa vetäytymiseen maailmasta ja johtaa psykologisen tyhjyyden kohtaamiseen.

Pyhämaa

On rakkaani kuollut ja mä yksin jäin.

Vain tyhjää seinää tuijotan edessain.

On aika pysähtynyt ja toivo kadonnut,

elämän ilo luotani kauaksi kaikonnut.

Olen rikkinäinen kello vailla merkitystä.

Ei eteenpäin menemisestä mitään käsitystä.

Elämä ympärilläni jatkuu soljuen

Mä vain liikkua tahdo en.

Eläessäsi elämäni niin onnelliseksi teit

Mut jotain musta mennessäsi veit.

Se kipinä, jota elämän haluksi kutsutaan

mukanasi hukkuu ajanhiekkään

Niin rikki kuin ihminen olla voi

olen hiljaisuus joka tyhjyydessä soi.

Mua silti kukaan ei korjata saa,

koska kielletty on muilta pyhämaa.

Syvällä sydämessäni, jossa sinä vielä elät,

Siellä kukat kukkivat ja on ikuinen kevät.

Siellä on meidän pyhämaa,

jonne muut eivät jalallaan astua saa.

Kuinka vois in kenenkään antaa sisimpääni koskettaa,

kun se on ainut paikka, joka viattomuudesta muistuttaa.

Vaikka se olit sinä, jonka luokseen kutsui tuonela

jäljelle jäävälle elämä on kuolema

Mitä järkeä on mun edes hengittää,

kun ei ole ketään, joka sisimpääni lämmittää.

Ei mitään syytä iloita ei nauraa

vain tuskasta kyyneleni yössä laulaa

Olen öiden musta varjo pimeässä

Mua ei ole olemassa edes hämärässä.

Koska totuutta liian vaikea on uskoa

Pimeydessä elän vain meidän muistoa.
Kuinka suloinen katkeruuden suudelma voikaan olla,
kun vain muistoissani voin tuntea sut mun iholla.
Siksi katkeruudestani luopua halua en
ja yhä uudelleen sua luonani muistelen
Mua silti kukaan ei korjata saa,
koska kielletty on muilta pyhämaa.

Syvällä sydämessäni, jossa sinä vielä elät,
Siellä kukat kukkivat ja on ikuinen kevät.
Siellä on meidän pyhämaa,
jonne muut eivät jalallaan astua saa.
Kuinka voisin kenenkään antaa sisimpääni koskettaa,
kun se on ainut paikka, joka viattomuudesta muistuttaa.

Aina uudestaan mietin miksi tässä elämässä,
löydän itseni polviltaan sen edessä kärsimässä.
Kuinka kirkas voikaan valo elämän olla,
ja peittää totuuden alleen illuusiolla.
On elämän ja kuoleman liitto ikuinen,
kahden ihmisen onni vain väliaikainen.
Et sä koskaan mun omani ollutkaan,
kun kuolemalle elämä kantaa aina veroaan
Jos kaksi elämää liikaa toisiinsa rakastuu,
unohdettu rakastaja pimeydessä kadehtuu
Se tulee ja kertoo meille totuuden
vain harhaa on tuo luulo vapauden.
Siksi peilissä oman kuolemani nään
kun sitä tarpeeksi pitkään katselemaan jään.
Ja vihdoinkin löydän lohdun ikuisen rauhan
on pyhämaa paikka rakkauden haudan.

Syvällä sydämessäni, jossa sinä vielä elät,
Siellä kukat kukkivat ja on ikuinen kevät.

Siellä on meidän pyhämaa,
jonne muut eivät jalallaan astua saa.
Kuinka voisin kenenkään antaa sisimpääni koskettaa,
kun se on ainut paikka, joka viattomuudesta muistuttaa.

Status quo on onnellisuus yhdessä ja ero ykseydestä aiheuttaa ahdistusta, koska erillisyyden kokemus johtaa yksinäisyyteen, mikä tuo mukanaan hiljaisuuden, pysähtyneisyyden ja tyhjyyden. Tyhjyyden kokemus tuo mukanaan kuoleman pelon, koska tyhjiys on olemattomuutta. Miten ihminen voi olla yhtä aikaa oleva ja olematon? Tämä on kuitenkin konkreettisestikin asiain laita. Energia, josta koostumme, sijaitsee tyhjiydessä, avaruudellisessa tilassa, joka lävistää kaiken. Keho ei ole ”kiinteä”. Se on jatkuvassa liikkeessä. Kehostamme suurin osa on tyhjiyttä, missä olevaisuutemme sijaitsee.

(https://www.youtube.com/watch?v=S_ZaiAbl8xs)

Nähtyäni ensimmäisen kerran televisiosta dokumenttisarjan osan ”Did God Create the Universe”, joka käsitteli Stephen Hawkingsin teorioita, tutustuin tähän teoriaan, että maailmankaikkeus koostuu tyhjiydestä ja energiasta. Maailmankaikkeus koostuu myös materiasta, mutta materiankin voi laskea energiaksi Albert Einsteinin suhteellisuus teorian mukaan. Hawking sanoi niiden olevan saman kolikon kaksi kääntöpuolta. En ymmärrä paljoakaan fysiikasta, mutta tuo selitys tyhjyyden olemassaolosta kertoi minulle paljon ja sitä kautta oma teoriani alkoi muotoutua.

Kokemukseni ja ajatusteni perusteella suurin väittämäni on, että ihminen pystyy kokemaan tuon tyhjyyden, mutta emme tiedosta tätä, koska emme pysty havaitsemaan tyhjiyttä aisteillamme. Miten sitten koemme tyhjyyden, jos emme pysty todistamaan sitä aisteillamme? Sanoisin, että levottomuutena, ahdistuksena ja pelkona ymmärtämättä, mistä nämä tuntemukset nousevat. Meillä on tarve liikkeeseen. Kärjistettynä liike on elämää ja pysähtyneisyys kuolemaa. Meillä on tarve liikkua joko fyysisesti tai jos pysähdymme, vähintään mielemme on liikuttava. Totaalinen pysähtyminen tuo esiin olemattomuuden – kuoleman, joka lopulta on rauha, mutta ennen kuin rauhan saavuttaa, täytyy uskaltaa kohdata kuoleman pelkonsa.

Olen toiminut tupakanvieroitusohjaajana ja vetänyt ryhmiä, joissa käsitelimme riippuvuutta ja tapoja päästä eroon siitä. Ryhmäläiset totesivat, että jos heillä on käsillään jotain tekemistä, heidän tarpeensa tupakalle on vähäisempää. Oma näkemykseni on, että ihmiset tuntevat tyhjyyden sanoin kuvailemattomana ”hajoamisena”. Tuota tunnetta

pääsee pakoon liikkeellä tai tarttumalla johonkin, mikä saa meidät kiinni tähän konkreettisen todellisuuteen. Väitän, että suurin osa riippuvuuksista johtuu tarpeesta paeta tai täyttää tuota ymmärtämätöntä ja kuvailematonta tyhjyyttä.

Olen toiselta koulutukseltani vaatetusartesaani. Koulussa ollessani opin kaavateknologian tunneilla, kuinka tyhjyydellä luodaan muotoa. Samoihin aikoihin luin Laotsen ”Tao te ching”. Se teki minuun suuren vaikutuksen ja sieltä löytyi myös tuki sille ajatukselle, että tyhjyydellä luodaan. Tao te chingin 11. säe kertoo:

”Kolmekymmentä puolaa yhdistyy pyörännäpään,

välissä on tyhjää tilaa,

tästä johtuu kärryjen käytännöllisyys.

Tehdään savesta muoto, tyhjää tilaa voi käyttää astiana.

Veistetään ovet ja ikkunat,

tyhjää tilaa voi käyttää huoneena.

Tällä tavoin voi hyötyä siitä, mitä on,

ja käyttää sitä, mitä ei ole.”

Käsittelin tyhjyyttä filosofisesti, mutta sen lisäksi koin sen myös kokemus maailmassa.

Ensin näin sen. Hiljaisuutena. Vaikka tuuli saa puunlehdet heilumaan, itse puu on hiljaa.

Kun katsoo, mitä tahansa asiaa, siitä voi löytää hiljaisuuden. Kun olin valmis kohtaamaan

oman erillisyyteni ja antamaan egoni kuolla, minulle avautui aivan uusi maailma. Egon –

identiteetin kuolema johtaa yhdenlaiseen hulluuteen, kun minää ei ole. On vain

maailmankaikkeus. Tyhjyyden pysyvyys ja täyteen liike. Sellaisessa tilassa ei voi toimia yhteiskunnassa kovin kauaa, joten keräsin egoni rippeet kasaan ja loin uuden.

Kokemusteni ja ajatusteni pohjalta tein teorian, jota kutsuin tyhjiysteoriaksi. Kokosin sen lyhykäisyydessä teeseihin, jotka ovat seuraavat.

Tyhjiysteorian teesit

1. Ihmiset pitävät elämää itsestäänselvyytenä, koska eivät ymmärrä millainen ihme se on. Ihmiset eivät näe tyhjyyttä eivätkä ymmärrä olevansa osa tyhjyyttä.

2. Kaikkeus, elämä ja ihminen siinä mukaan luettuna koostuvat tyhjiydestä ja energiasta.

3. Tyhjiys on avaruudellinen tila, jossa kaikki mikä on olemassa, sijaitsee. Tyhjiys on koti, joka kantaa.
4. Elämänmuoto luodaan tyhjyydellä. Vain rikkomalla ykseys, luodaan muoto.
5. Vain erillisuus luo yhteenkuuluvuutta. Energia ja sen yhteenkuuluvuus ja ykseydestä luopuminen on rakkautta. Vain luopumalla ykseydestä, luodaan mahdollisuus kokea yhteenkuuluvuus.
6. Tiede ja järki yrittävät selittää maailmaa, mutta ne eivät koskaan ymmärrä ihmisen kärsimystä, koska ne eivät ymmärrä, että ihminen kokee tyhjyyden tajuamatta, mistä on kyse, koska tyhjiys on jotain, mitä ei ole olemassa.
7. Puolta ihmisestä ei ole olemassa. Puolta maailmasta ei ole olemassa. Maailma samoten ihminen on illuusio. Kokemamme elämä on ihme.
8. Ihmisen keho on väline kokea elämä. Se on alati muuttuva muoto, joka kuolee koko ajan. Ihmisen nälän ja janon tunne, syöminen ja juominen ovat niin itsestään selviä asioita, että ihmiset eivät näe niiden syytä. Keho ei ole todellinen ja pysyvä muoto. Muutos tapahtuu niin hitaasti, että ihminen ei ymmärrä olevansa sekä olemassa että yhtä aikaa olevansa olematta olemassa. Olematon. Elämän suurin tuska syntyy olemattomuuden kokemuksesta, johon ei ole sanoja.
9. Mikään ulkoinen asia ihmisten elämässä ei poista tai täytä ihmisen sisäistä tyhjiyttä. Vain energia täyttää tyhjyyden.
10. Jokaisella ihmisellä on tietoisuus, jona ihminen kokee itsensä. Jos se tietoisuus ei ymmärrä omaa olemassaoloaan, jos se ei ymmärrä olevansa energiaa, joka täyttää tyhjyyden, vaan samaistuu kehoon ja egoon, se kokee vain tyhjyyden ja etsii itsensä ulkopuolelta asioita, jotka toisivat sisältöä tyhjään, yksinäiseen ja merkityksettömyyden elämään.
11. Kun ihmisellä ei ole kosketusta todelliseen itseensä, itseensä energiana, hän samaistuu kehoonsa ja kasvatuksen muodostamaan egoon.
12. Ego muodostuu ympäristön asettamista rajoista ja vaatimuksista sekä niistä uskomuksista, joita ihminen kantaa. Egoa ylläpitää tunnelukot, joista suurin on pelko.

13. Egon tarkoitus on saattaa ihminen "uneen", jotta hän ei näkisi elämän illuusiota. Vain unessa ihminen ei näe itseään ja luo samalla elämää etsiessään itseään ja elämän merkitystä, joka on rakkaus.

14. Ykseys ja olemassaolo tyhjyydessä on rauhaa, mutta liikkeitöntä eikä sillä ole merkitystä. Elämä on luotu luomaan merkitys olemassaololle. Elämää syntyy vain liikkeessä jatkuvassa muutoksessa.

15. Liikettä luodaan tyhjyydellä. Energia seuraa tyhjiyttä.

16. Halu on tyhjiyttä. Ihminen haluaa vain asioita, joita kokee, ettei hänellä ole. Kun ihminen haluaa itsensä ulkopuolella olevia asioita, hän liikkuu niitä kohti ja luo samalla elämää. Halu luo kuitenkin samalla kärsimystä, koska ulkoiset asiat eivät ikinä täytä sisäistä tyhjiyttä.

17. Energiaa eikä tyhjiyttä voi nähdä, joten jos ihminen haluaa täyttää sisäisen tyhjiytensä energian kanssa, on hänen uskallettava avata itsensä jonkin asteiselle henkiseen tasolle ja uskallettava uskoa näkymättömään ja etsiä omaa energiaansa, kunnes löytäessään voi kokea sen.

18. Myös usko luo liikettä. Ihminen ei kuitenkaan etsi tai liiku mihinkään suuntaan, jollei usko kaipaamansa asian olemassaoloon.

19. Jokaisessa ihmisessä on sisäänrakennettu kaipaus saada yhteys toiseen ihmiseen ja löytää rakkaus. Ihmiset ovat kuitenkin menettäneet uskon rakkauteen, eivätkä enää etsi. Ihmiset eivät usko sen toisen olemassaoloon eivätkä omaan arvoonsa. Siihen, että jokainen ihminen on rakkauden arvoinen. Sen sijaan ihmiset etsivät ulkoisia asioita, joilla nostaa omaa arvoaan, eivätkä pysty enää muodostamaan aitoa yhteyttä toiseen ihmiseen, koska ovat menettäneet kosketuksen itseensä.

20. Paradoksaalisesti, vaikka ihmiset kyllä kaipaavat rakkautta, sitä samalla pelätään, sillä aidon yhteyden luominen ja ykseyden kokeminen luo rauhaa, joka pysäyttää liikkeen ja ihminen joutuu kosketuksiin tyhjyyden ja oman olemattomuutensa kanssa, jossa läsnäolo tapahtuu. Liikkeessä olemattomuutta pääsee juoksemaan hetkellisesti pakoon. Siksi ihmiset usein haluavat pysyä liikkeessä, touhukkaina ja pitää asioista kiinni, jotta eivät kokisi olemattomuuden hajottavaa tunnetta.

21. Koska kaikkeus ja ihmiset siinä samalla koostuvat samoista aineksista, tyhjiydestä ja energiasta, jokainen ihminen on saman arvoinen. Jokaisen sisällä elää jumaluus ja kuolema. Meistä tekee erilaisia se elämä, jota elämme ja se mihin uskomuksiin uskomme, millaisen egon luomme.

22. Avain kärsimyksen lopettamiseen on meissä itsessämme. Kun uskomme itseemme, löydämme itsemme. Kun uskomme omaan arvoomme, olemme rakkauden arvoisia. Kun kuuntelemme itseämme ja uskallamme toteuttaa unelmiamme ja uskomme sen toisen olemassaoloon ja rakkauteen, löydämme rakkauden.

23. Kärsimyksen tarkoitus on herättää meidät unesta ja auttaa meitä löytämään todellinen itsemme sekä hyväksymään oma kuolevaisuutemme. Kuolema on se hinta, jonka joudumme maksamaan elämästä, jonka tarkoitus on saada kokea rakkaus.

Rehellisesti sanottuna nämä teeseiksi puetut sanat hävettävät minua. En mitenkään osaa pukea sanoiksi, sitä mitä tarkoitan. Elämä on mysteeri, jonka voi kokea, mutta sitä ei voi oikeasti ymmärrettävästi selittää. Tao te chingin 1. säkeen sanoin:

”Tao, jonka voi sanoin ilmaista, ei ole ikuinen Tao;

Nimi, jonka voi määritellä, ei ole ikuinen nimi.

Olematon on taivaan ja maan alku;

Oleva on kymmentuhannen olion äiti.

Olematon on ainainen,

Sen mysteeriä voidaan havainnoida;

Oleva on ainainen,

Sen pieniä yksityiskohtia voidaan tarkkailla.

Näillä kahdella on samasta alusta huolimatta eri nimet,

Yhdessä niitä kutsutaan mysteeriksi.

Mysteerien mysteeri,

Kaikkien salaisuuksien ovi.” (Laotse, 2018, ei sivunumeroja, 1 säe.)

Olematon ja oleva, tyhjiys ja energia muodostavat yhdessä mysteerin – elämän. Mutta kuten Tao te chingin 56. säkeen alkusanat kertovat: ”Joka tietää, ei puhu, joka puhuu, ei tiedä.” (Laotse, 2018) Tunnen itseni tyhmäksi yrittäessäni puhua ja kompastelen sanoihin olemattomuuden ja olemassaolon tanssisalissa.

Tästä aiheesta muodostui kuitenkin elämäni perusta. Näen tyhjiyden ja teoriani kaikkialla ja kaikessa. Niin myös elokuvassa. Palasia sieltä ja täältä. Halusin jakaa ihmisille sen mitä näen ja koen, mutta tunsin epätoivoa siitä, etten pystynyt kommunikoimaan sitä, mitä näin ja koin. Tunsin olevani yksin maailmassa. Tämä opinnäytetyö on yksi yritykseni kommunikoida maailman kanssa.

Joka kerta, kun kuulin jossain sanan tyhjiys tai joku puhui vähänkään samaan tyyliin, koin löytäväni lohtua. Tämä todistaa ajatukseni olevan totta. Eräänä kauniina, hyvin tavallisena päivänä törmäsin Youtubessa videoon ”Nature of God”, jossa Alan Watts puhui jumalan olemuksesta. Huomasin, että hän puhuu aivan samasta asiasta, josta minäkin, mutta hieman eri sanoilla. Aihe, jonka olen tavallaan löytänyt itse kokemusten kautta, on aivan sama, mistä monet muutkin puhuvat. Vaikka olen joka kerta törmätessäni tällaiseen sisältöön iloinen, etten ole yksin ajatusteni kanssa, samalla vähän harmittaa, etten olekaan niin omalaatuinen, että olisin keksinyt jotain suurta, uutta ja urauurtavaa.

Opinnäytetyöni lähdeaineistoa etsiessäni löysin Joseph Campbellin ”Sankarin tuhannet kasvot”, joka kerää kasaan monien mytologioiden yhteneväisyydet ja muodostaa niistä yhden sankarin tarinan, jota kärjistetysti sanottuna kaikki tarinat noudattavat. Campbellin kirjoitukset ovat vaikuttaneet paljon kirjallisuuteen ja elokuviin.

(https://fi.wikipedia.org/wiki/Joseph_Campbell)

Syy, miksi etsin käsiini juuri tuota kirjaa, johtui Matrixin käsikirjoituksesta. Sain käsiini käsikirjoituksen, joka oli päivätty huhtikuun 8. 1996. Luin sen innoissani, mutta huomasin, että se ei vastannut elokuvaa. Käsikirjoituksessa oli jopa henkilö, joka oli kokonaan jätetty pois elokuvasta. Elokuvan ensi-ilta oli Yhdysvalloissa 31. maaliskuuta 1999.

[https://fi.wikipedia.org/wiki/Matrix_\(elokuva\)](https://fi.wikipedia.org/wiki/Matrix_(elokuva)) Käsikirjoitus oli siis vain käsikirjoitusversio.

Sitä oli kuitenkin kiehtovaa lukea, koska siitä näki, mitä elementtejä oli jätetty pois ja mitä lisätty. Mikä teki elokuvasta vielä paremman, kuin sitä aluksi oli kaavailtu. Sen, mitä olin sankarin tarinasta oppinut siihen mennessä, näkyi hyvin käsikirjoituksessa ja elokuvassa, mutta huomasin, etten tiennyt tarpeeksi. Siksi lähdin etsimään kirjaa, joka loi koko

käsitteen sen sijaan, että olisin ottanut käsittelyyn muiden samaa teoriaa muokanneiden henkilöiden kirjoituksia, kuten David Adams Leeming, Phil Cousineau tai Christopher Vogler.

Aluksi olin taas todella innoissani, mutta äkkiä innostukseni vaihtui epätoivoon. Campbellin kirja kertoi samaa asiaa, jonka olin kuvitellut olevan oma ainut laatuinen keksintöni. Kun yhdistin teoriani elokuvaan, loin väittämän, että sankarin laskeutuminen manalaan, on sankarin laskeutumista tyhjiyteen ja sitä kautta valaistumiseen. Onnekseni ja epäonnekseni kirja puhuu juuri tuosta. Vaivuin epätoivoon. Nyt minulla olisi lähde, mutta ei mitään omaa. Pitkän aikaa minulla ei ollut minkäänlaista motivaatiota tehdä opinnäytetyötäni.

Etsiessäni lisää lähteitä, löysin kirjan nimeltä: ”Tyhjiys itämaisessä ajattelussa ja taiteessa”. Tao te chingin lisäksi en ollut ehtinyt perehtymään paljoa itämaisiin uskontoihin ja filosofioihin pintaraapaisua syvempää. Jälleen kerran olin iloinen, että löysin seuraava tyhjiyskerhoon, mutta samalla huomasin, että ainutlaatuisuuteni oli todella suurta harhaa. Kaikki idän suurimmat uskonnot; hindulaisuus, buddhalaisuus ja taolaisuus sekä kiinalainen taide pitävät sisällään opin tyhjiydestä ja sen tärkeydestä. Katsontakanta muuttui minun kerhostani heidän kerhoonsa. He eivät löytäneet tietään minun luokseni, vaan minä löysin tien heidän luokseen.

Muistan, kun ensimmäisenä vuonna kävin puhumassa käsikirjoitusopettajalleni siitä, kuinka minulla on tämä teoria ja haluan tehdä siitä opinnäytetyöni. Hän mainitsi, että opinnäytetyö voi olla myös siitä, kuinka teoria ei pidä paikkaansa. Nyt olen tavallaan nollapisteessä. Minulla on lähteet ja ”muiden ihmisten” tuki teorialleni, mutta minulla ei ole enää omaa teoriaa. Käteni ovat tyhjät.

3 Toinen osa

3.1 Tyhjiys sankarin tarinassa

Kirjassaan ”Sankarin tuhannet kasvot” Joseph Campbell esittää sankarin tarinan seuraavien vaiheiden mukaisesti. Sankarin tarina jakaantuu karkeasti kolmeen osaan: lähtöön, initiaatioon ja paluuseen. Jokaiseen osaan kuuluu välikohtauksia. Ensimmäinen osa alkaa kutsusta seikkailuun. Yleensä lähtötilanne, status quo on onnellinen ja staattinen sekä osa tavallista arkimaailmaa. Sitten tapahtuu jotain, mikä rikkoo tuon onnen tai päähenkilömme, sankari, haastetaan tekemään jotain, mikä johtaa hänet pois tuosta arkipäiväisyydestä. Sankarin maailmaan tulee särö, joka raottaa tietoisuutta hänen tietämänsä maailmansa ulkopuolelle. Itse näen tämän hetken minän syntymänä, ensimmäisenä erillisyyden kokemisena. Tämä vaihe on ihmiselämässä lapsuutta.

Seuraavaksi, kun sankari on ensin saanut kutsun, hän hylkää ajatuksen ja kieltäytyy kutsusta. Syy yleensä on, että sankari kokee itsensä tavalliseksi eikä sankariksi. Hän ei näe pystyvänsä täyttämään tehtävää, mikä tuntuu ylikuonnolliselta verrattuna tähän tavalliseen elämään, jota hän elää. Tämän vaiheen näen ihmisen tarpeena hakea seuraa. Hän kieltäytyy yksinäisyydestä ja erillisyydestä ja kaipaa takaisin ykseyteen.

Kolmas vaihe on ylikuonnollinen apu. Koitettuaan taistella kohtaloaan vastaan, sankari hyväksyy kutsun ja saa apua tulevia koettelemuksiaan varten. Tämä auttaja on yleensä viisas ja tulee ylikuonnollisesta maailmasta tai hänellä on kokemusta siitä tehtävästä, jota sankarimme tulisi yrittää. Tämä henkilö tai asia yleensä antaa viisauden lisäksi resurssit, joilla sankari voi edetä matkallaan. Tämä ei sovellu yksiselitteisesti arkimaailmaamme. Näen, että aikuistumisen kynnyksellä, haemme ulkopuoleltamme elämänohjenuoria. Tämä on kuitenkin vaihe, jossa alamme hyväksyä erillisyytemme ja ymmärtää oman kuolevaisuutemme.

Neljäs vaihe on ensimmäisen kynnyksen ylittäminen. Sankarin on jätettävä arkimaailmansa taakseen ja astuttava tähän uuteen maailmaan, jota hän ei tunne. Hän voi kohdata ensimmäisen esteensä, sillä kynnyksellä voi olla portinvartija, joka punnitsee sankarin arvoa, estää pääsyn tai vaatii suorittamaan tehtävän. Tässä vaiheessa sankarilla on tahtotila päästä eteenpäin ja hän voittaa vastustajan ja astuu uuteen maailmaan.

Campbell viittaa Nikolaus Cusanuksen kuvaukseen ”paratiisin muuri”, joka kätkee Jumalan ihmisen katseelta, muodostuu siten, että ”vastakohtat yhdistyvät”, ja sen porttia vartioi korkeimman järjen henki, joka pitää tien suljettuna, kunnes hänet on voitettu” (Campbell, sivu 88) Teksti ei kerro, onko ”korkeimman järjen henki” ihmisen ulkopuolella oleva voima vai ihmisessä itsessään oleva asia. Vastakohtiksi hän nimeää mm. olemisen ja ei-olemisen. Hän lisää: ”Niin kuin uhrisavu nousee auringon ovesta, niin sankari kulkee minästäan vapautuneena maailman muurien läpi...” (Campbell, 1990, s. 88)

Jos kolmannessa vaiheessa, ihminen ymmärtää kuolevaisuuteensa, neljännessä vaiheessa hänen on kohdattava kuoleman pelkonsa, joka ylläpitää egoa, erillisyyden harhaa. Jotta ihminen näkisi Ouroboroksen, maailmankaikkeuden liikkeessä liikkumattomuudessa, hänen on erotettava nämä kaksi kokonaisuuden muodostavaa ”tasoa”. Hänen on annettava egonsa kuolla ja tuntea olemattomuus.

Viides vaihe on valaan vatsassa, jossa sankari antautuu uudelle maailmalle. Hän kokee muodonmuutoksen. ”Tämä suosittu motiivi antaa painoa sille opetukselle, että kynnyksen ylittäminen on eräänlaista itsetuhoa. – Mutta tässä sankari ei mene ulospäin, näkyvään maailman rajojen tuolle puolelle, vaan sisäänpäin syntyäkseen uudelleen.” (Campbell, 1990, s. 90) Sankari jättää maallisen minänsä taakseen ja jatkaa matkaansa uudesti syntyneenä.

Keskivaihe on initiaatio ja se alkaa koetusten tiellä, jossa sankari kohtaa vastoinkäymisiä, jotka kasvattavat ja valmistavat häntä sekä testaavat hänen arvoansa. Sankari on uudessa maailmassa ja hänen on opittava tämän uuden todellisuuden lainalaisuudet. Hän kokee vastoinkäymisiä, jotka hän voittaa kerta toisensa jälkeen. Sanoisin tätä vaihetta yksinkertaisesti elämäksi, joka kouluttaa jokaista elävää. Ihminen etsii omaa arvoaan ja paikkaansa maailmassa.

Seuraava vaihe on jumalattaren kohtaaminen. Tässä vaiheessa sankari saa viimeisiä apuja. Hän voi kohdata äitimäisen hahmon, joka auttaa häntä tai hän voi kohdata naisen, jonka kanssa hänellä on romanttinen suhde tai jo olemassa oleva ihmissuhde voi ottaa romanttisen käänteen. Katson, että tämä vaihe vertautuu sillä, että ihminen etsii jumaluutta itsestään. Ei kaikkivoipaisuutta, vaan energiaa, mahdollisesti sielua, jos siirrymme hieman henkisempään aihepiiriin.

Kolmas vaihe on nainen viettelijänä tai väärän tien houkutus. Tässä vaiheessa sankari saattaa pohtia onko hänen valitsemansa tie hänelle oikea. Hän saattaa kaivata

pimeämmän puolen vapautta tai helppoutta. Campbell puhuu tässä vaiheessa Oidipuksesta ja sankarin välttämättömästä epäonnesta joutua isänsä paikalle. Identiteetin maailmassa tämä olisi ymmärrettävää. Jos halutaan ajatella, että kaikkeus jakautuu maskuliiniseen ja feminiiniseen periaatteeseen ja näiden vuorovaikutuksesta syntyy maailma, kakki, jotka yhtyvät vastakkaiseen puoleen, yhtyvät samalla tähän maskuliiniseen tai feminiiniseen periaatteeseen. Identiteetin maailmassa äitiin tai isään. Energian identiteettittömässä maailmassa energia virtaa.

Seuraavaksi on hyvitys isän kanssa. Hyvitys tulee siitä, että sankari vei isänsä paikan tai valitsi väärän polun. Tässä vaiheessa sankari voi oikeasti kohdata isämaisen hahmon, jolla on voimaa. Sankari voittaa esteet ja osoittaa arvonsa ja hänen on initiaation kautta saatava itselleen se voima, joka isän roolissa, asemassa tai metaforassa olleella on ollut. ”Tiesipä isä sitä itse tai ei, ja olipa hänen asemansa yhteisössä mikä tahansa, isä on initiaatiota suorittava pappi, jonka välityksellä nuori siirtyy avarampaan maailmaan. Ja aivan niin kuin äiti aikaisemmin edusti ”hyvää” ja ”pahaa”, samoin isä edustaa niitä nyt, mutta asia mutkistuu sikäli, että mukana on uusi kilpailun elementti: poika kilpailee isänsä kanssa maailman herruudesta ja tytär kilpailee äitinsä kanssa päästääkseen siksi maailmaksi, jota hallitaan.” (Campbell, 1990, s. 123)

Isä hahmon puuttuessa tarinasta sankari voi kohdata matkan perimmäisen syyn, hänen epäilyksensä itseään, matkaansa tai maailmaa kohtaan. Tämä pätee myös yleisesti ihmisen henkisessä polussa. Tässä kohdassa kohdataan oma varjo. Asiat, joita ei ole hyväksytty itsessä tai mitkä on työnnetty alitajuntaan. Isähahmo voi olla ihmisen mielikuva jumalasta. Tässä vaiheessa jumala on personoitunut maailmankaikkeus. Ihminen yrittää ymmärtää tuhoa ja luomista, hyvää ja pahaa samassa entiteetissä tai maailmassa. Silloin kyse on vielä erillisyydestä.

Suuren työn ja kohtaamisen jälkeen tulee apoteoosi, mikä tarkoittaa jumalaksi korottamista. Edellisen initiaation tuloksena sankari kokee tajunnan laajentumisen, mikä johtaa ymmärrykseen, että hän on niin voimakas, että pystyy kukistamaan vastuksensa tai että hänellä on kyky voittaa ongelmansa. Hänestä tulee jumalolento. Kaikki matkan vaikeudet ovat kasvattaneet häntä tätä hetkeä varten ja tämän hetken koettuaan sankari pystyy lunastamaan matkan merkityksen.

Siinä, missä ensimmäisen kynnyksen ylittämisen yhteydessä ihmisen minuus hajosi ja hän erotti energian ja tyhjyyden nähdäkseen tyhjyyden, nyt hänen egonsa kuolee ja hän

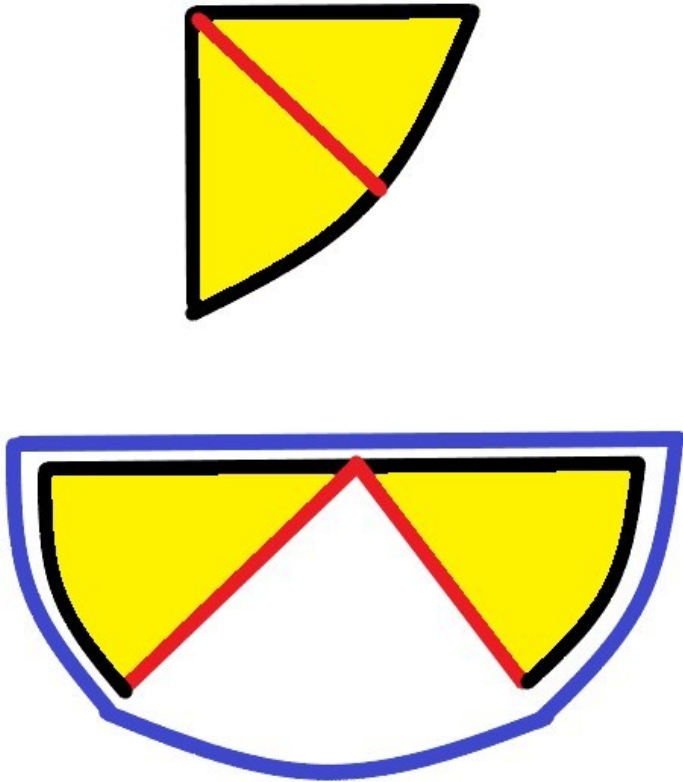
yhdistää energian ja tyhjyyden yhdeksi maailmankaikkeudeksi ja näkee itsensä kuulumisen kokonaisuuteen. Hän saavuttaa ykseyden. Jos maailmankaikkeus olisi meri, ihminen kokee olevansa vesipisara meressä, silloin, kun hän kokee erillisyyttä. Kun hän saavuttaa valaistumisen ja hänen erillisyyden kokemuksensa sulaa kaikkeuteen, hän kokee olevansa meri, maailmankaikkeus. Tämä on jumalakokemus.

Näkemykseni poikkeaa hieman Campbellin teoriasta, vaikka me molemmat puhumme jumalokokemuksesta. Koen, että Campbell puhuu ja viittaa kahteen eri asiaa samalla kertaa. Campbell pitää tyhjyyden ymmärtämistä jumalokokemuksena. Toisaalta hän puhuu myös kahden vastaparin, yleensä feminiinisen ja maskuliinisen prinssiin ykseydestä, mikä kuulostaisi enemmän valaistumiselta, jossa ymmärretään tyhjyyden ja energian ykseys ja niiden muodostama muodon maailma – Ouroboros.

Lainaan seuraavaksi aikaa pitkästi Campbellin tekstiä, jotta pystyisin osoittamaan, mitä tarkoitan. Hän lainaa Prajñaparamita-hrdiya-sutraa ja kirjoittaa: ”Kun tietoisuuden verho on hävitetty, hän vapautuu kaikesta pelosta, pääsee muutoksen ulottumattomiin.” (Campbell, 1990, s. 135) Tämä kuulostaa egon kuolemislta ja tyhjyyden löytämiseltä, sillä vain tyhjiys on muuttumaton. Ihminen ymmärtää olevansa myös tyhjiyttä ja olematon.

Campbell kirjoittaa: ”Kääntäessään huomionsa ajatuksen ulottumattomissa olevan totuuden sisäpuolelta – totuutta voidaan kuvata vain ”tyhjiydeksi”, koska se on ihmiskielen yläpuolella – jälleen ulospäin, havaittavien ilmiöiden maailmaan, hän näkee ulkopuolella saman olevaisuuden meren kuin sisälläkin”. (Campbell, 1990, s. 147) Hän jatkaa lainaten Lyhyemmästä Prajñaparamita-hrdiya-sutrasta: ”Muoto on tyhjiyttä ja tyhjiys muotoa. Muoto ei eroa tyhjiydestä eikä tyhjiys muodosta. Mikä on muotoa, on tyhjiyttä, mikä on tyhjiyttä, on muotoa.” (Campbell, 1990, s. 147)

Itse olen taas hieman eri mieltä tämän lainauksen kanssa. Mielestäni muoto itsessään ei ole tyhjiyttä, vaan muoto luodaan tyhjyyden avulla. Muoto on tyhjiydessä ja tyhjiys muodossa. Tyhjiys ja energia täydentävät toisiaan. Mielestäni muoto ilmentyy energian – materian kautta, mutta se on mahdollista vain tyhjiydessä tyhjyyden avulla. Seuraavaksi yksinkertainen kuva, jolla yritän havainnollistaa tuota loputonta sanahelinän merta.

Tyhjyyden olemassaoloa ja energian olemista siinä en voi ikinä näyttää kuvan kanssa. Lähtö tilanne on siis se, että kaikki, mitä on, on tilassa. Ensimmäinen kuva ilmentää muotoa, joka koostuu materiasta. Punainen viiva kuvastaa erillisyyttä, joka leikkaa energian tai materian keskeltä kahtia. Seuraavaksi kaksi erillisyyden saanutta palaa etäännytetään toisistaan lisäämällä niiden väliin tyhjyyttä. Näin syntyy tuo uusi muoto, jota sininen väri merkkää. Se ei ole erillinen ilmestys, vaan yksinkertaisesti piirretty kuvastamaan uutta muotoa.

Samantien, kun erillisuus on luotu ja tilaa tehdään, tyhjyys täyttyy energialla, koska minun teoriassani energia seuraa tyhjyyttä. En tiedä pitääkö se fysiikassa paikkaansa... en ole fyysikko. Olen vaatetusartesaani, joten kuvitellaan, että tuo muoto on kangasta. Kun kangas leikataan kahtia, sen välille ei jätetä alla olevan kuvan verran ilmaa, vaan sen tilalle ommellaan uusi "tyhjän tilan" muotoinen pala ja yhdessä nämä kaksi palaa muodostavat tuon sinisen muotoisen palan.

Campbell jatkaa heti tuon tyhjyys ja muoto lainauksen jälkeen: "Hän on kohonnut aikaisemman itseään tehostavan ja puolustavan sekä itsestään huolestuneen minänsä harhojen yläpuolelle ja tuntee saman rauhan niin ulko- kuin sisäpuolellaankin.

Ulkopuolellaan hän näkee visuaalisen puolen suuresta, ajatusta ylemmästä tyhjyydestä, jonka varassa ovat hänen omat minäkokemuksensa, muotonsa, havaintonsa, puheensa, käsityksensä ja tietonsa.”. (Campbell, 1990, s. 147) Campbell puhuu siis tästä tyhjyyden löytämisestä apoteoosi kappaleessaan. Itse kuitenkin näen tyhjyyden löytämisen olennaisena ensimmäisen kynnyksen ylityksessä. Silloin sankari laskeutuu manalaan, tyhjyyden syvyyteen ja käy koetukset, jotta apoteoosin kautta hän ymmärtää kaikkeuden ykseyden ja oman ”jumaluuden”, mikä pitää sisällään sekä tyhjyyden että energian.

Toisaalta Campbell puhuu tavallaan tästäkin samassa apoteoosi kappaleessa, mikä on todella hämmentävää itselleni. Hän puhuu paljon bodhisattvoista ja kuinka joissain mytologioissa bodhisattvat ovat sekä mies että nainen, mikä kuvastaa vastakkaisuuksien yhdentymistä. ”Pysähtyminen nirvanan kynnyksellä, päätös kulkea luomakunnan edellä ajan loppuun asti – loppuun, jota ei tule koskaan -, vajoaminen ikuisuuden kirkkaaseen suvantoon: nämä kaikki osoittavat bodhisattvan oivaltaneen, että ajan ja ikuisuuden eroavuus on vain näennäinen. Rationaalinen ajattelu luo pakostakin tämän eron, mutta se häviää sen mielestä, joka on päässyt täydelliseen tietoon kohoamalla vastakohtaparien yläpuolelle.”. (Campbell, 1990, s. 136)

Hän jatkaa myöhemmin kaiken ykseydestä: ”Me kaikki olemme bodhisattvan kuvan heijastumia. Meidän sisimmässämme kärsii juuri tämä jumalolento. Me ja suojeleva isämme olemme yhtä. Tämä on pelastava näkemys. Tapaamme suojelevan isämme jokaisessa tapaamassamme ihmisessä. Ja siten meidän tulee tietää, että vaikka voimme tuntea tämän tietämättömän, rajallisen, itseään puolustavan, kärsivän ruumiimme jonkun toisen ihmisen – vihollisen – uhkaamaksi, niin vihollinenkin on Jumala. Peto ruhjoo meitä, mutta sankari, oikean tien kulkija, läpikäy initiaation ”miehen tavoin”; ja katso, peto olikin Isä: me hänessä ja Hän meissä.”. (Campbell, 1990, s. 144) Tämä viittaa siihen katsomukseen, että ihminen ymmärtää kaikkien ihmisten – voisin lisätä vielä kaikkien asioiden – olevan yhtä.

Hän lainaa myös teoksesta *The Hymn of the Yogic Precepts of Milarepa*: ”Jos oivallatte Kaikkien Asioiden Tyhjyyden, sydämissänne nousee Sääli; jos lakkaatte tyystin tekemästä eroa itsenne ja muiden välillä, kykenette palvelemaan toisia; ja kun onnistutte palvelemaan toisia, kohtaatte minut; ja kun löydätte minut, teistä tulee buddhia.”. (Campbell, 1990, s. 143) Tästä lainauksesta en rehellisesti saa oikein selvää. Selvää on, että tyhjyys on löydetty. Puhuuko tässä ”jumala”, jonka löytäminen tarkoittaa energian ja kaiken ykseyden

löytämistä. En tiedä, mutta jos asia olisi näin, tärkeää on ensin löytää tyhjiys ja sen jälkeen valaistua.

Kaikkein helpoiten minun ja Campbellin näkemyseron näkee, kun hän kirjoittaa: ”Niinpä voidaan sanoa, että modernin terapian päämäärä, ihmisen parantaminen niin, että hän jälleen selviää elämässä, on loppujen lopuksi saavutettu ikivanhan uskonnollisen opin avulla. Bodhisattvan kiertämä kehä vain on laaja, eikä maailmasta eroamista pidetä virheenä, vaan ensimmäisenä askeleena kohti jaloa tietä, jonka kaukaisimmassa mutkassa on määrä saada maailman kiertokulun syvää tyhjyyttä koskeva valaistus.”. (Campbell, 1990, s. 148) En koe, että syvän tyhjyyden ymmärtäminen on valaistumista. Ehkä ennemminkin maailman kiertokulku Ouroboroksen muodossa, jossa tyhjiyskin on osana. Joka tapauksessa pääpointtini on, että itse näen tyhjyyden löytämisen oleellisena juuri ensimmäisen kynnyksen ylityksessä ja apoteosin aikaisemmin kuvatussa jumalkokemuksessa. Campbellista en tässä kohtaakaan oikein ota selvää.

Viimeinen initiaation vaihe on ylin siunaus. Sankari saavuttaa matkansa tarkoituksen ja saa siitä palkkion. Se voi olla hänen rakkautensa kohde. Se voi myös olla jotain abstraktia kuten kunnia, valta tai asema. Tosi elämässä kukaan ei ole antamassa mitään palkintoa, vaikka ihminen valaistuisi. Mutta, jos ihminen pääsee siihen pisteeseen, että hän näkee identiteetin ulkopuolella olevansa maailma, hän voi saavuttaa sisäisen rauhan. Hänen ei tarvitse pelätä kuolemaa. Muoto hajoaa, mutta energia säilyy.

Palatakseni ensimmäisen osan lego analogiaan voi sanoa, että legoista voi rakentaa kaiken näköisiä muotoja. Legorakennelman voi purkaa, mutta legopalikka ei kuole, muoto kuolee. Jos ihminen ei samaistu enää muotoon vaan energiaan, hän hyväksyy elämän väliaikaisuuden ja energian loppumattoman virtaamisen – muodon syntymisen ja kuoleamisen. Tyhjiys on ikuista ja alati pysyvää, energian virtaus alati liikkuvaa ja ikuista. Muoto on väliaikainen illuusio. Siten elämä ja kuolema ovat illuusioita, mutta suurin mysteeri on elämän kokeminen. Siihen ymmärrykseni eikä sanani riitä. Descartes sanoi: ”Ajattelen, siis olen.”. Minä lisään: mutta koska tunnen, tiedän eläväni. Nautin elämän illuusiosta sen kaikissa sävyissä. Miten se sitten ikinä onkaan mahdollista...

Initiaation jälkeen tulee paluuvaihe, joka jakaantuu myös alavaiheisiin. Ensimmäisenä on paluu ajatuksen hylkääminen. Sankari on saavuttanut valaistuksen ja on päässyt sinuiksi sen maailman kanssa, johon lähti seikkailemaan. Hän kokee tämän maailman uudeksi kodikseen eikä välttämättä halua palata sinne, mistä lähti.

Todellisuudessa valaistumisen jälkeen voi olla vaikea löytää syy palata takaisin arkitodellisuuteen, muodon maailmaan, jos pitää elämää illuusiona. On kuitenkin olemassa zen sanonta: "Before enlightenment chop wood, carry water; after enlightenment chop wood, carry water," (<https://thedailyzen.org/2015/09/28/chop-wood-carry-water/>) Merkitys elämään löytyy muodon maailmasta. Elämän olemassaolo on ihme.

Jos heittäydymme henkisen filosofian piiriin, voimme personoida maailmankaikkeuden jumalaksi. Jumala ei ole tässä käsityksessä mikään ulkopuolinen voima, vaan kaikki mitä on, on jumala ja kaikki muodot muovautuvat jumalasta. Miksi meidän pitäisi pyrkiä olemaan jumalankaltaisia – identiteettittömiä, kun jumala pyrkii luomaan muodon maailman? Ilman muodon maailmaa, joka muodostuu erillisyyden kautta, jumala olisi yksin. Muotojen kautta jumala pystyy kokemaan elämän.

Valaistuminen ei siis ole määränpää vaan vaihe. Se vapauttaa ihmisen mielen kärsimyksestä, tuo rauhaa ja auttaa ymmärtämään, kuinka suuri ihme ja lahja elämän kokeminen oikein on. (Teesieni ensimmäinen väittäjä.) Ihmeellinen tosi asia kuitenkin on, että vaikka ihmisen mieli hajoaa ja hän näkee illuusion verhon toiselle puolelle, hänen kehonsa ei hajoa ennen fyysistä kuolemaa. Hänet on sidottu muodon maailmaan. Kehon täytyy jatkaa arkielämässä elämistä. "Before enlightenment chop wood, carry water; after enlightenment chop wood, carry water."

Seuraava vaihe on maaginen pako. Joskus maagisen maailman voimat edistävät sankarin paluuta arkimaailmaan, mutta joskus taas joku voi estää sankaria tai sankari joutuu pakenemaan niitä, joilta on vienyt eliksiirin. Tähän vaiheeseen minulla ei ole vastaavuutta omassa teoriassani.

Kolmannen vaiheen Campbell nimeää ulkoapäin tulevaksi pelastukseksi. Jos sankari joutuu pakenemaan, hän voi saada apua pelastukseensa joko maagisen maailman voimilta tai vaihtoehtoisesti taakse jättämästään arkimaailmasta. Pelastus ei välttämättä tarvitse tulla pakoon vaan kyseessä voi myös olla eteenpäin pääseminen. Tähänkään vaiheeseen minulla ei ole lisättävää, koska olen rajannut henkimaailman ulos tästä opinnäytetyöstä sen esoteerisuuden vuoksi.

Seuraavassa vaiheessa sankarin tulee ylittää paluu kynnyksen. Se voi olla vaikeaa. Campbell kirjoittaa: "Pelasta hänet ulkopuolinen mahti, ajoipa hänen oma sisimpänsä häntä paluumatkalle tai opastivatpa jumalat häntä lempeästi eteenpäin, hänen on palattava – saamansa lahja mukanaan – kauan sitten unohtamaansa ilmapiiriin, jossa vajavaiset

ihmiset kuvittelevat olevansa täydellisiä. Hänen on myös esitettävä yhteisölle ihmelääkkeensä, joka hajottaa minuuden ja pelastaa elämän, ja koettava paluuseen kuuluvat vastoinkäymiset: hänen sanomaansa epäillään järkevän ajattelun pohjalta, häntä kohtaan osoitetaan katkeraa kaunaa eivätkä kunnan ihmiset ymmärrä häntä.”. (Campbell, 1990, s. 189)

Todellisuudessa ihmisen on jälleen luotava itselleen identiteetti, jonka kautta hän jatkaa arkielämäänsä. Se, jakeako hän saavuttamansa tiedon kanssa ihmisilleen, riippuu ihmisestä. Itämaissa on paljon guruja, jotka puhuvat valaistumisesta eri keinoin ja menetelmin. Campbell jatkaa sankarin uudesta ongelmasta: ”Mutta miten opettaa uudelleen sitä, mitä on opetettu oikein ja mikä on omaksuttu väärällä tavalla tuhannen tuhatta kertaa läpi ihmiskunnan järjellisen hulluuden vuosituhansien? Siinä on sankarin perimmäinen, vaikea tehtävä. Miten tulkita ihmisten kielelle pimeyden sanoin kuvaamaton ilmoitus? Miten esittää kolmiulotteinen muoto kaksiulotteilla kuvapinnalla tai kuvata moniulotteista merkitystä kolmiulotteisen kuvan avulla? Miten ilmaista sanoilla ”kyllä” ja ”ei” ilmoitusta, jonka tultua on mieletöntä yrittää määritellä vastakohtaispareja? Miten välittää sanomaa tyhjiydestä, josta kaikki saa alkunsa, ihmisille, jotka itsepintaisesti luottavat järkensä kielteiseen todistukseen?”. (Campbell, 1990, s. 190)

Toiseksi viimeinen vaihe on kahden maailman herruus. Campbell kuvailee tätä seuraavasti: ”Kahden maailman herra pystyy vapaasti siirtymään maailmaa jakavan kuilun yli, ajallisten ilmiöiden ulottuvuudesta kausaalisen syvyyden ulottuvuuteen ja takaisin – sekoittamatta toiseen ulottuvuuteen kuuluvia periaatteita toiselle ominaisiin, mutta antaen kuitenkin sielunsa tuntee toisesta ulottuvuudesta saadun kokemuksen nojalla toisen.”. (Campbell, 1990, s. 201) Asiaan sen enempiä menemättä itselleni tulee kuvailusta mieleen shamaani, joka matkaa henkimaailman ja konkreettisen todellisuuden välillä.

Yleensä katsotaan, että sankari on sekä tavallisen maailman että maagisen maailman asiantuntija tai hallitsija. Hän on kokemustensa ja oivallustensa kautta saavuttanut tietoa, jota hän voi käyttää kummassakin maailmassa. Hän löytää tasapainon maagisen ja arkipäiväisen elämän välillä ehkä ymmärtämällä, että ne ovat oikeasti samaa maailmaa. Campbell kuvailee tätä: ”Kuitenkin – ja tässä on tärkeä avain myytin ja symbolin ymmärtämiseen – kaksi valtakuntaa ovat tosiasiallisesti yhtä. Jumalten valtakunta on meidän tuntemamme maailman unohtunut ulottuvuus. Ja sankaritekojen koko merkitys on siinä, että sankari tutkii tätä ulottuvuutta – joko mielellään tai vastahakoisesti.”. (Campbell, 1990, s. 189)

Tästä seuraa viimeinen vaihe – vapaus elää. Sankari on täyttänyt matkansa syyn ja antanut arkimaailmalle lahjansa. Tämä lahja voi tuoda vapauden myös niille, joille lahja annetaan. Sankari on nyt vapaa elämään kuten tahtoo kummassa maailmassa tahansa tai mahdollisesti molemmissa. Valaistunut ihminen on vapaa mielen ja erillisyyden aiheuttamasta kärsimyksestä. Se ei tarkoita, etteikö elämä voisi tuoda ongelmia mukanaan, mutta hän ei kärsi niiden vuoksi. Hän elää hetkessä. Hänen sisällään on rauha.

3.2 Käsikirjoitus analyysit ja tyhjyys

Seuraavaksi aion kertoa Matrixin ja Citizen Kanen juonen ja käydä läpi, miten sankarin tarina näkyy käsikirjoituksessa sekä missä näen tyhjyyttä. Tiedän, ettei minun tarvitsisi käydä läpi juonta yksityiskohtaisesti vaan voisin nostaa ne kohdat, joihin viitataan. En kuitenkaan halua tehdä näin.

Ennen kuin uskalsin päättää, että tämä todella on aihe, josta aion kirjoittaa, pyörittelin erilaisia aiheita ja keräsin muutamaan aiheeseen lähteitä mm. Theseuksen sivuilta. Muiden ihmisten opinnäytetöitä. Mietin, käyttäisikö joku joskus minun opinnäytetyötäni lähteenä. Jos uskallan uskoa tulevaisuuteen, internet on olemassa vielä vaikka 20 vuoden kuluttua tai 40 vuoden kuluttua. Vaikka moni tietää tänä päivänä Matrixin, olisiko 20 vuoden kuluttua vielä ihmisiä, joille Matrix on tuttu. 40 vuotta tai 60 vuotta vanha elokuva. Entä Citizen Kane, joka on tehty 1941 (https://en.wikipedia.org/wiki/Citizen_Kane) ja on jo nyt 80 vuotta vanha elokuva. 20 vuoden päästä se on jo 100 vuotta vanha. Tahdon lukijan tietävän mistä puhun ilman, että hänen täytyy kaivaa vanhaa elokuvaa esille.

3.2.1 Matrix

Matrix on toinen todellisuus, yhdennäköinen tietokone ohjelma, johon ihmisten tietoisuus ja mieli on kytketty. Fyysisesti he elävät hautomoissa, jossa heidän kehonsa sähköisyyttä käytetään maailman vallanneiden robottien energianlähteenä. Ihmiset eivät tiedosta olevansa kytkettyjä tähän kaikkia aisteja käyttävään ohjelmaan. He elävät vuodessa 1999, vaikka todellisuudessa vuosi on 2199. On olemassa ihmisiä, jotka ovat vapaita Matrixista. Heidän tukikohtansa on syvällä maan sisällä paikassa nimeltä Siinai. He ovat vapaustaistelijoita ja vastarintaliike. Käynnissä on edelleen sota ihmisten ja koneiden välillä. Matrixissa on hienostuneita ohjelmia, jotka ovat agenteja. He työskentelevät koneiden tarkoituksen mukaisesti ja yrittävät saada pääsykoodit Siinaihin ja tuhota

vastarintaliike. Agentit pystyvät valtaamaan minkä ihmiskehon vain, joten vastarintalaisten täytyy varoa kaikkia ihmisiä Matrixissa ollessaan.

Neo, oikealta nimeltään Thomas A. Anderson, on tarinan päähenkilö ja sankari. Hän elää kaksoiselämää. Päivisin hän on tietokoneohjelmoija ja vapaa-ajallaan tietokonehakkeri. Elokuva alkaa tietokone ruudusta ja puhelusta Trinityn ja Cypherin välillä. Jo heti alusta pedataan petiä rakkaudelle ja uskolle. Tämä on heidän ensimmäinen keskustelunsa uskosta ja siitä, kuinka Trinity on kiinnostunut Neosta.

Sankarin tarina alkaa, kun Neon tietokoneruudulle tulee yhteydenotto. Joku valtaa hänen tietokoneensa ja kirjoittaa ruudulle, että hän on Matrixissa. Teksti kehottaa Neoa seuraamaan valkoista jänistä ja kun Neo vähän ajan päästä näkee naisen, jolla on tatuoituna valkoinen jänis, hän seuraa naista juhliin, jossa tapaa Trinityn ensimmäistä kertaa. Mielestäni tuon valkoisen jäniksen seuraaminen oli ensimmäinen kutsu ja siihen Neo vastasi ja lähti seuraamaan seikkailun jälkiä.

Trinity, joka on yksi vapaustaistelijoista, kertoo Neolle, että tämä on vaarassa ja että Neon tulisi noudattaa ohjeita, joita saa. Trinityn kohtaaminen on myös kutsu seikkailuun. Tämä on selvempi ja suurempi ja Neoa ajaa kysymys siitä, mikä Matrix on. Tämä saa hänet seuraamaan kutsua. Seuraavana aamuna hän myöhästyy töistä. Pomon puheessa korostuu, että Neo ei ole erityinen, mikä petaa kohtausta sankarin kutsun vastustamiseen. Neo saa puhelimen postissa työpaikalle. Morpheus, toinen vapaustaistelijoista, soittaa Neolle ja yrittää ohjata häntä ulos toimistosta, johon sapuu agentteja noutamaan Neoa. Tähän asti Neo on vastannut kutsuun, mutta, kun hänen täytyisi kiivetä ikkunanpesutelineelle pilvenpiirtäjän kyljessä, hän alkaa vastustaa kutsua. Hän pohtii ääneen: ”Miksi minulle käy näin? Mitä minä tein? Olen pelkkä nolla.”. Tämä kaikki korostaa hänen status quonsa arkipäiväisyyttä. Syy olla vastaamatta kutsuun.

Yrittäessään ja epäonnistuttuaan agentit vievät Neon kuulusteltavaksi. Agentit tarjoavat diiliä, jossa Neon rikollinen toiminta annetaan anteeksi, jos hän auttaa saamaan Morpheuksen kiinni. Kieltäytyttyään Neon huulet liimautuvat kiinni ja agentit asentavat ötökän näköisen jäljityslaitteen Neon vatsaan. Tämä on ensimmäinen välähdys toisesta todellisuudesta, mikä rikkoo Neon nykyisen maailmankuvan. Tässä vaiheessa sankari on täysin voimaton.

Morpheus soittaa uudestaan ja kertoo ensimmäistä kertaa, että Neo on valittu. Trinity hakee Neon tapaamaan Morpheusta. Morpheus on yliluonnollinen apu. Hän tietää, mikä

Matrix on. ”Et osaa selittää sitä, mutta tunnet sen. Olet tuntenut sen aina. Maailmassa on jotain vikaa. Et tiedä mitä, mutta jotain. Se on kuin särö mielessäsi ja se tekee sinut hulluksi. Se tunne toi sinut luokseni.” Vaikka tässä kuvaillaan Matrixin, harhamaailman aiheuttamaa levottomuutta, itse näen, että elokuvan käsikirjoittaja kokee tyhjyyden ja pukee sen taiteen kautta elokuvaksi Matrixista. Tyhjyyden tunne tuo kokijan porteille tekemään valintaa.

Tässä Morpheus on sekä yliluonnollinen apu että portinvartija. Hän tarjoaa Neolle mahdollisuuden kääntyä takaisin tai kohdata todellisuus. Kohdata tyhjyys tai jatkaa harhassa elämistä. Elokvassa Matrix kuvastaa harhaa – egoa ja muodon maailmaa. Morpheuksen tarjoamat vaihtoehdot: sininen pilleri pitää harhassa ja punainen pilleri johtaa totuuden luo. Neo valitsee punaisen pillerin ja hänet kytketään laitteisiin ja todellisuus alkaa taipua. Hän ylittää ensimmäisen kynnyksen ja hänen maailmansa murenee. Hän herää toisessa todellisuudessa, oikeassa todellisuudessa, jossa hän on kiinnitettynä kennoon. Hän on kuin kohdussa ja syntyy uudestaan.

Kapinalliset hakevat hänet alukselle ja Neon kuntoutus alkaa. Levon jälkeen Neo liitetään tietokoneohjelmaan ja hänelle kerrotaan, mitä on tapahtunut ja miten ohjelmat toimivat, miten ihmiset loivat tekoälyn ja miten koneet valtasivat maailman. Kun Neolle kerrotaan totuus, hän vastustelee sitä eikä aluksi meinaa uskoa. Morpheus kertoo miehestä, joka syntyi Matrixin sisällä ja joka pystyi muuttamaan Matrixia mielensä mukaan. Hän vapautti ensimmäiset. Miehen kuoleman jälkeen oraakkeli ennusti hänen paluutaan, mikä tietäisi Matrixin tuhoa ja sodan loppua. Morpheus on etsinyt tätä valittua ja uskoo hänen olevan Neo. Tämä informaatio ähky on ja oikeaan todellisuuteen totuttelemisen on vaihe valaan vatsassa.

Kun Neo on päässyt yli ensireaktiostaan, hänet kytketään laitteeseen ja häneen ladataan koulutusohjelmia ja hän oppii mm. kamppailulajeja. Neon potentiaalia valittuna tukee se, että Neo pystyy vastaanottamaan ohjelmia 10 tuntia putkeen. Neo ja Morpheus ladataan harjoitusohjelmaan, jossa he kamppailevat. Morpheus yrittää auttaa Neoa vapauttamaan mielensä Matrix-todellisuudesta. Sillä, jos mieli kuolee Matrixissa, ihmisen keho kuolee todellisuudessa.

Trinityn kiinnostus Neoa kohtaan tuodaan esille pienin viittein. Hän on pettynyt, kun Neo ei saa suoritettua katolta katolle hyppyä vaan putoaa maahan. Trinity tuo Neolle ruokaa, kun

tämä nukkuu ja jää katsomaan tätä. Cypher ja Trinity käyvät toistamiseen keskustelun uskomisesta Neon ja Cypher nostaa taas esille, että uskoo Trinityn pitävän Neosta.

Koulutusohjelmien jälkeen, mitkä ovat toimineet koetusten tien alkuna, tulee ensimmäinen kohtaaminen tuhoavien robottien kanssa. Tällä ensimmäisellä kertaa ei tule taistelua, mutta todellisuuden uhat ja niitä vastaan toimiva EMP-laite on nyt esitelty tulevaa varten.

Välikohtauksen jälkeen Cypher ja Neo keskustelevat ja Cypher valittelee, että valitsi väärän pillerin. Tämä enteilee seuraavaa kohtausta ja kertoo syyn, miksi Cypher illallistaa agenttien kanssa ja lupaa pettää muut. Hänelle luvataan pääsy takaisin Matrixiin ja asioiden unohdus. Vastapalvelukseksi Cypher lupaa agenteille Morpheuksen, jolla on pääsykoodit Siioniin.

Ensimmäistä kertaa irrottamisensa jälkeen Neo palaa takaisin varsinaiseen Matrixiin. Hänet viedään tapaamaan oraakkelia, mikä sankarin tarinassa kääntyy jumalattaren kohtaamisena. Matkalla oraakkelin luo Neo ja Trinity puhuvat oraakkelista ja Trinity kertoo myös käyneensä oraakkelin luona, muttei kerro, mitä tämä sanoi hänelle. Morpheukselle oraakkeli oli kertonut, että hän löytäisi valitun. Oraakkeli vihjaa Trinityn kiinnostusta Neon. Neo ei näytä ymmärtävän viittausta, mutta tämä on kuitenkin vinkki katsojalle. Oraakkeli kertoo Neolle, ettei tämä ole valittu. Hänellä on tarvittava lahja, mutta hän tuntuu odottavan jotain. Lisäksi Neo saa kuulla, että Morpheus aikoo antaa henkensä pelastaakseen Neon hengen, koska uskoo Neon olevan valittu.

Kun he palaavat takaisin hotellille, mistä lähtivät, agentit hyökkäävät heidän kimppuunsa. Hyökkäyksen tiimellyksessä Morpheus jää vangiksi. Porukan petturi Cypher pääsee ensimmäisenä takaisin todellisuuteen ja alkaa yksi kerrallaan tappaa vielä Matrixissa kiinni olevia jäseniä vetämällä johdon irti. Cypher puhuu Trinityn kanssa puhelimen välityksellä. Hän kysyy kolmannen kerran Trinityltä uskooko hän Neon olevan valittu ennen kuin yrittää tappaa Neonkin. Trinity vastaa myöntävästi ja Cypher ammutaan. Tämä on petausta loppukohtaukselle, jossa Trinityn rooli on tärkeä.

Morpheusta kuulustellaan Matrixissa ja todellisuudessa olevat Trinity, Neo ja Tank keskustelevat pitäisikö Morpheus irrottaa johdosta hänen yhä ollessa Matrixissa, mikä johtaisi tämän kuolemaan. Agentit hakkeroivat Morpheuksen mieltä ja sen murtaessaan he saisivat Siionin avauskoodit. Neo on oraakkelin ennustamassa tilanteessa, jossa hänen on valittava, hän vai Morpheus. Ennen kuin Morpheuksen johto irrotetaan, Neo päättää lähteä Matrixiin pelastamaan häntä. Tämä pelastusoperaatiokohtausta on sovitus isän kanssa.

Ennen lähtemistään Matrixiin, Neo kertoo, että oraakkeli vahvisti, ettei Neo ole valittu. Trinity ei voi uskoa Neoa, mutta ei kerro syytä väittämällensä.

Neo ja Trinity hyökkäävät paikkaan, jossa Morpheusta pidetään ja he onnistuvat pelastamaan hänet näyttävästi. Pelastusreissun lopussa Neo pelastaa vielä Trinitynkin ja heillä on katse hetki. Ennen lopputaistelua Trinity kertoo, että kaikki, mitä oraakkeli hänelle ennusti, on käynyt toteen. Mutta ennen kuin hän ehtii kertoa loput, hän siirtyy todellisuuteen ja agentti saapuu paikalle.

Pakoon juoksemisen sijasta Neo alkaa uskoa itseensä valittuna ja jää taistelemaan. Hän löytää itsensä julistamalla, että hänen nimensä on Neo, kun agentti kutsuu häntä herra Andersoniksi. Neon täytyy vielä paeta, kun kerran tapettu agentti valtaa uuden kehon ja käy jälleen Neon kimppuun.

Samaan aikaan tuhoajarobotit todellisuudessa hyökkäävät ilmalaivalle. Miehistö ei voi käyttää ainoaa asettaan EMP:tä, koska se lamauttaisi Neon sähkölaitteet ja Neo kuolisi. Neo yrittää löytää tietä pois Matrixista samalla, kun raivokkaat robotit repivät alusta kappaleiksi. Ne pääsevät laivaan sisään ja juuri, kun Neo on pääsemässä poistumispaikalle, agentti yllättää Neon ja ampuu tätä useaan kertaan. Neo kuolee. Hänen sydämensä pysähtyy. Trinity kumartuu kertomaan Neon keholle, että oraakkeli oli ennustanut, että hän tulisi rakastumaan valittuun ja hän rakastaa Neoa, joten Neo ei voi olla kuollut. Trinity suutelee Neoa ja Neo vetää ilmaa ja hänen sydämensä alkaa taas pumppaamaan.

Neo nousee ylös ja agentit alkavat ampua häntä kohti. Neo vain nostaa kätensä luoteja kohti ja sanoo, ei. Luodit pysähtyvät ilmaan ja putoavat lopulta lattialle. Neo näkee maailman Matrixin koodina. Hän näkee liikkeen liikkumattomuudessa. Tämä on apoteoosi, jossa sankarin minuus tuhoutuu ja hän muuttuu jumalolennoksi. Neo ymmärtää, että kuolema on illuusio. Hän on valaistunut ja näkee, ymmärtää ja kokee sekä tyhjyyden että energian ja niiden muodostaman muodon. Neo syöksyy agentin sisään ja räjäyttää tämän sisältä käsin. Nyt agentit juoksevat häntä pakoon.

Trinity huutaa Neoa todellisuudessa ja Neo kuulee sen Matrixiin ja kiirehtii paluupaikalle. Tuhoajarobotit ovat hyökkäämässä Neon kimppuun, mutta juuri ajoissa miehistö saa käynnistettyä EMP-pulssin ja robotit saadaan lamaannutettua. Neo ja Trinity katsovat toisiaan ja suutelevat. Tämä on tavallaan ylin siunaus. Neolla on Matrixin herruus, mutta sen lisäksi hänellä on Trinityn rakkaus.

Elokuva palaa mustaan tietokoneruutuun ja puheluun. Asetelmaan, josta elokuva alkoikin. Elokuvasa ei ole paluu ajatuksen hylkäämistä tai pelastusta ulkopuolelta, ellei ajatella, että Trinity tavallaan pelastaa Neon todellisuudessa, kun Neo on Matrixissa. Elokuvasa toteutuu muutama muu paluun vaihe. Paluu kynnyksen ylitys tapahtuu, kun Neo palaa Matrixiin. Nyt se ei ole enää hänen kotinsa. Hän on kahden maailman valtias, joka on irti Matrixin kahleista. Puhelussa hän lupaa ihmisille vapautta elää ilman koneita. Puhelun jälkeen Neo nähdään kadulla ja hän lähtee lentämään halki ilman.

Kiinnitin huomiota Trinityn ja Neon suhteeseen. Käsikirjoituksessa, joka minulla on, suhde ei ole niin esillä ja elokuvassa sitä tuodaan esille useassa kohdassa pienin vihjein. Onko kyseessä rakkauden voima vai kohtalo, joka toteutuu?

3.2.2 Citizen Kane

Tämän elokuvan kanssa en kerro kohtausta kohtaukselta, miten juoni etenee, koska elokuva on rakennettu palapelimäisesti takautumien kautta. Sen sijaan ensin kerron elokuvasta yleisesti ja sitten paneudun päähenkilön elämäkertaan ja vertaan sitä sankarin tarinaan ja tyhjyysteoriaan. Vaikka elokuvan tarina hyppii ajallisesti, käsittelen sen kronologisesti helpottaakseni vertailua.

Citizen Kane kertoo suuren lehtimogulin elämäkerran toisen ihmisen kautta. Charles Foster Kane kuolee suuressa palatsissaan Xanadussa ja hänen viimeinen sanansa on ”rosebud” – ruusunnappu. Vaikutusvaltaisen kuuluisuuden kunniaksi aletaan tehdä uutiskatsaus, jossa esitellään Kanen elämä pähkinänkuoressa. Katsaus on kuitenkin enemmän lista siitä, mitä Kane teki, omisti ja saavutti elämänsä aikana. Katsauksen tekijät haluavat saada katsaukseen persoonallisemman kulman ja vastata kysymykseen, kuka Charles Kane oli. He miettivät, mitä Kanen viimeinen sana ”rosebud” tarkoitti ja voisiko se kertoa hänestä syvällisempää tarinaa.

Jerry Thompson lähetetään matkalle ottamaan selvää sanan tarkoituksesta. Hänkin on yhden näköinen sankari, joka lähtee etsimään ”Graalin maljaa”, sanan merkitystä. En kuitenkaan analysoi hänen tarinaansa. Thompson haastattelee Kanen elämässä olleita tärkeitä ihmisiä, joihin kuuluvat Kanen entinen toinen vaimo, manageri, paras ystävä ja hovimies. Hän käy myös tutustumassa Kanen entisen huoltajan muistelmiin Thatcherin kirjastossa. Hänen haastattelemansa henkilöt muistelevat vaihteita Kanen kanssa ja heidän muistelmistaan muodostuu katsojalle tarina ja mielikuva siitä, kuka Kane oli.

Elokuva alkaa aidasta – rajasta, ja merkistä, jossa sanotaan ”no trespassing” (alueelle tunkeutuminen kielletty). Aidan jälkeen kuvataan suuri, aavemainen ja hylätyltä vaikuttava Xanadu ja näytetään Kanen kuolema. Hän sanoo viimeisen sanansa ”rosebud” ja pudottaa kädestään ravistettavan lasipallon, jonka sisällä on talvinen maisema ja pieni talo. Lasipallo menee rikki ja Kane kuolee.

Kanen tarina alkaa kuitenkin 1871 hänen lapsuuden kodistaan. Kane leikkii ulkona lumessa lumikelkkansa kanssa. Hänen vanhempiansa luokse on tullut herra Thatcher pankista. Hänen äitinsä on saanut perinnöksi Colorado Loden nimisen kaivoksen. Hän luovuttaa perintönsä ja poikansa pankin hoteisiin. Vastalahjaksi Kanen vanhemman saavat vuosittain 50 000 dollaria. Kanen tulee lähteä kotaan herra Thatcherin mukaan, josta tulee hänen huoltajansa.

Tämä on sankarin kutsu seikkailuun. Kanen on jätettävä kotinsa, tuntemansa arkitodellisuus ja lähdettävä tuntemattomaan maailmaan ilman vanhempiaan. Kauppakirjojen ja huoltajuuden allekirjoittamisten jälkeen Kanen vanhemmat ja Thatcher menevät kertomaan tilanteen Kanelle. Lapsi ei tietysti halua jättää vanhempiaan ja turvallista kotiaan. Tämä on sankarin kieltäytyminen kutsusta.

Tarinan yliuonnollinen apua tulee rahasta. Kanen kasvattaa pankkiiri Thatcher, joka takaa pojalle hyvän kasvatuksen ja koulutuksen. Tosin Kane käy monessa huippuyliopistossa, mutta hänet erotetaan kaikista. Kun Kane täyttää 25 vuotta, hän saa pankin huollettavana olleen perinnön itsellensä, joka on maailman 6. suurin pääoma. Hän kirjoittaa Thatcherille, ettei häntä kiinnosta omistuksessaan olevat kultakaivos, öljylähteet, laivat tai kiinteistöt. Hän on kuitenkin kiinnostunut pienestä lehdestä nimeltä New York Inquirer. Hän ilmoittaa tulevansa kotiin johtamaan lehteä.

Tämä on sankarin vastaaminen kutsuun. Vaikka häntä ei tässä vaiheessa kiinnosta suurin osa hänelle kaavailusta kohtalostaan, hän ottaa kuitenkin aktiivisen roolin tämän yhden asian kanssa. Hän saapuu pienen lehden toimitukseen ystäviensä Bernsteinin ja Lelandin kanssa. Hän ylittää täten kynnyksen maailmaan, joka tulee määrittelemään hänen tulevaisuutensa.

Kane muuttaa asumaan lehden toimitukseen ja ottaa sen johdettavakseen. Lehden pyörittäminen ja sen mukanaan tuleva maailma kuvastaa valasta, joka nielaisee Kanen mennessään. Hän käyttää välillä kyseenalaisia menetelmiä saadakseen isoja otsikoita ja lisätäkseen lehden levikkiä. Hän käy aggressiivista lehtikampanjaa Public Transit yhtiötä

vastaan, joka on hänen kasvattajansa Thatcherin omistuksessa. Hän taistelee siis kasvatti-isäänsä vastaan. Kanen viha tai kauna Thatcheria kohtaa tulee esille siitä tosi asiasta, että Kane itse omistaa samasta yhtiöstä suuren osan, jota vastaan hän hyökkää otsikoillaan. Kane perustelee toimintaansa sillä, että hän on vähäosaisempien puolestapuhuja. Hän haluaa pitää työväen puolia.

Aloittaessaan lehdessä hän julkaisee periaatejulistuksen, jossa lupaa olla luotettava ja puhua totta. Hän kuitenkin lietsoo Espanjan ja USA:n välistä sotaa. Kane ostaa kilpailevan lehden toimittajat omaan lehteensä ja saa nostettua Inquirerin levityksen 29 000:sta 684 000:een. Hänen vaiheensa lehden aseman nostattamisessa ovat hänen koetusten tietään.

Kane kohtaa jumalattarensa mennessään naimisiin presidentin veljentyttären kanssa. Heidän avioliittonsa kaari kuvataan yhden takauman aikana. He vaikuttavat onnellisilta alussa, mutta Kane viettää pitkiä päiviä lehden toimituksessa ja vaimo on yksinäinen kotona. Hän jopa sanoo epäsuorasti, että olisi parempi, jos Kanella olisi nainen kuin kaiken vievä työ.

Kanen alkavan muutoksen idealistisesta nuorukaisesta paatuneeksi kapitalistiksi huomaa myös tästä avioliiton kuvaus takautumasta. Vaimo kysyy: "Mitä ihmisetkin ajattelevat?", ja Kane huutaa: "He ajattelevat, mitä minä käsken heidän ajatella!". Julkisen mielipiteiden muokkaajan tuoma valta alkaa nousta Kanen päähän. Hänen uransa huipentuu vaalikampanjaan, jossa hän pyrkii kuvernööriksi. Hän on kansan suosima ja gallupit ennustavat hänen voittoaan, kunnes hän harhautuu tieltä.

Vaihe nainen viettelijättärenä henkilöityy Susan Alexanderiin. Kanen ura on ollut nousujohteinen, mutta hänen vaalivastustajansa Jim Gettys saa tietää Kanen suhteesta Susaniin ja tämä julkaisee tiedon lehdessä, mikä syöksee Kanen vaalikampanjan tappioon. Hänen vaimonsa jättää Kanen ja Kane menee uusiin naimisiin Susan Alexanderin kanssa.

Kun Susan ja Kane tapasivat, Susan lauloi Kanelle ja sanoi, että on joskus halunnut olla laulaja. Heidän häidensä jälkeen Kane rakentaa Susanille oopperatalon ja tekee Susanista sinne laulajan. Susanin laulunopettaja sanoo, ettei Susan osaa laulaa ja ensi-illassa ihmiset eivät arvosta Susanin esitystä. Kanen pitkäaikainen ystävä Leland on vastuussa Susanin näyttelemisen arvioinnista Chicago Inquirer lehteen. Hän aloittaa arvostelun

negatiivisena, mutta sammuu kirjoituskoneensa päälle. Kane ottaa aloitetun arvostelun ja kirjoittaa sen loppuun negatiivisena.

Leland sanoo muistellessaan tätä tilannetta, että Kane halusi todistaa Lelandille olevansa rehellinen mies. Tämän tapahtuman yhteydessä Kane kuitenkin erottaa Lelandin. Hän lähettää Lelandille 25 000 arvoisen shekin erotuksen vuoksi. Leland taas lähettää shekin revittynä takaisin periaatejulistuksen kanssa. Kane repii tuon kauan sitten tekemänsä dokumentin ja näin idealisti hänessä on kuollut lopullisesti. Hän tekee myös valinnan jatkaa valitsemallaan tiellään.

Vaikka ihmiset eivät pidä Susanin esiintymisestä, Kane painostaa Susania jatkamaan. Susan kärsii joutuessaan yleisön eteen, joka ei halua nähdä häntä ja viimeisenä keinonaan yrittää itsemurhaa. Vasta sitten Kane luovuttaa ja antaa Susanin lopettaa esiintymisen. Leland kertoo, että päivänä, jona heidän suhteensa julkaistiin lehdessä, Susaniin viitattiin lainausmerkeillä laulajana. Leland oli sitä mieltä, että Kane halusi ottaa nuo lainausmerkit pois ja tehdä Susanista oikean laulajan. Hän sanoi, että Kanella oli aina tarve todistaa asioita.

Susanin esiintymisen loputtua, Kane rakennutti Susanille Xanadun. Suuren palatsin, jota alun uutiskatsauksessa kuvattiin suurimmaksi rakennelmaksi sitten pyramidien. Tässä vaiheessa kuvauksessa tulee hyvin tyhjyys esille. Huoneet ovat todella isoja eikä huonekaluja ole paljoa ja kaikkien etäisyydet ovat pitkiä. Kane ja Susan puhuvat lujaa kuullakseen toisensa etäisyyksien vuoksi ja huoneissa kaikuu ääni. Susan tekee palapelejä palapelin jälkeen. Aika seisoo paikallaan. Tyhjyys on läsnä.

Vuonna 1929 tuli lama ja Kanen Inquirer meni vararikkoon. Hän luopui lehdistä ja sai Thatcherilta, kuten hän itse sanoi: "määrärahasa". Kane ja hänen kasvatti-isänsä käyvät lyhyen keskustelun, jonka yhteydessä Kane sanoo: "Ellen olisi ollut niin rikas, minusta olisi voinut tulla suuri mies.". Thatcher ihmettelee eikö Kane tunne jo olevansa. Kane sanoo pärjänneensä hyvin olosuhteisiin nähden. Thatcher kysyy häneltä mitä tämä sitten olisi halunnut olla ja Kane vastaa: "Kaikkea mitä sinä vihaat."

Tämä vaihe on sovitus isän kanssa. Tässä Kane ei kuitenkaan voita itsessään sotivia ristiriitoja. Hän kohtaa itsessään sen, ettei hän ole sitä, mitä olisi voinut olla. Hän myös kohtaa isähahmonsa ja ilmaisee kaunansa häntä kohtaan. Kane ei kuitenkaan saavuta isän voimaa. Thatcher on edelleen "niskan päällä". Kane luovuttaa lehtensä, elämäntyönsä

Thatcherille ja tämä edelleen pitää maailman herran roolin. Kane on pikkupoika, joka kapinoi edelleen isäänsä vastaan.

Susan on todella kyllästynyt eikä pidä heidän elämästään Xanadussa. Hän valittaa, ettei Kane koskaan anna hänelle mitään. Kane on antelias ja antaa rahaa ja materiaa, mutta se on merkityksetöntä. Susan kokee, ettei Kane rakasta Susania, vaan antaa tälle merkityksettömiä asioita odottaen saavansa rakkautta Susanilta. Lopulta Susan pakkaa tavaransa ja ilmoittaa jättävänsä Kanen. Kane yrittää anoa Susania jäämään, mutta Susanin silmissä tämä on ainut asia, johon hän voi vaikuttaa eikä Kane. Kane menettää Susanin hallinnan. Hän ei hallitse maailmaa ja ihmisiä siinä. Hän menettää myös itsensä hallinnan, malttinsa ja rupeaa tuhoamaan Susanin huonetta.

Tämä on apoteosin vaihe, mutta se ei suo Kanelle valaistumista, jolla hän olisi voittanut ongelmansa ja käynyt läpi muutosta, josta olisi saanut ylimmän siunauksen. Hänen valaistumisen hetkensä oli osittainen, kun hän nosti lasipallon käteensä ja näki talvimaisemassa lapsuuden kotinsa, ilon ja huolettomuuden, jota silloin koki. Tässä hetkessä Kane sanoi ensimmäisen kerran ”rosebud”. Kane ei millään voinut palata lapsuuteen eikä hän löytänyt aikuisuudesta tai vanhemmuudesta mitään vastaavaa. Hänestä ei tullut kahden maailman herraa eikä hänellä ollut muille jaettavaksi elämän eliksiiriä. Kane vetäytyi ihmiskontakteista, erakoitui ja kuoli.

Elokuvan tarinassa sanan merkitystä etsimään lähtenyt Thompson ei koskaan saa selville, mitä sana tarkoitti, mutta katsojalle näytetään Kanen lapsuuden kelkka, jossa lukee ”rosebud”. Se kuvastaa Kanen lapsuuden aikaa, jolloin hän oli iloinen, onnellinen ja hänen maailmansa oli vielä eheä ja turvallinen.

Elokuvan lopussa näytetään sitä järkyttävää tavarain määrää, joka Kanella oli omistuksessaan. Hänen kuoltuaan tavaroita – ”rosebud” kelkka mukaan luettuna heitetään polttouuniin. Xanadun tavaroiden polttaminen kuvastaa tyhjyyttä. Materiaan merkityksettömyyttä ilman sisältöä – rakkautta. Tarina Kanesta on tarina tyhjästä laatikosta. Tyhjyyttä ei voi kuvata paitsi rajan – muodon kautta ja osoittaa sen sisälle.

Elokuva alkaa Xanadun porttien aidasta – rajasta ja se päättyy porttien aitaan. Aidan ilmoitus ”no trespassing” on vähän kuin hänen sydämensä. Hän erotti parhaan ystävänsä, vietti enemmän aikaa töissä kuin kotonaan, petti vaimoansa eikä hänen toinen vaimonsa kokenut tulleen rakastetuksi. Kane osasi sanoa, että rakastaa, mutta hän ei osannut päästää ketään niin lähelle, että olisi voinut jakaa itsensä. Hän ei osannut olla

haavoittuvainen. Hän oli enemmänkin hallitsija, jonka piti olla tilanteen herra ja toisten piti tehdä kuten hän halusi. Kanen julkinen kuva oli suuri, mutta sisältö psykologisesti tyhjä. Xanadu oli suuri palatsi, mutta kaikui tyhjyyttä.

4 Lopuksi

Joseph Campbell kirjoitti ”Sankarin tuhannet kasvot” vuonna 1949. Citizen Kane tuli ensi-iltaan 1941 ja Matrix 1999. Matrix on voitu kirjoittaa suosioon nousseen sankarin tarinan mukaan ja sen vuoksi se noudattaa niin hyvin tuota ”pohjapiirustusta”. Citizen Kane on kuitenkin tehty ennen sankarin tarinan julkaisemista. Siitä huolimatta on hienoa huomata, että tarina noudattaa melko pitkälti tuota samaa kaavaa.

Vaikka käytän sankarin tarinan vaiheita käsitelläkseni elokuvaa, on kuitenkin hyvä muistaa, että Campbell on tehnyt teoriansa mytologioiden perusteella. Sama tarina toistuu aina uudelleen ja uudelleen kirjoittajien tietämättä mitään toisistaan. Maailmankaikkeus kertoo omaa tarinaansa itsensä kautta – jokaisen kohdalla. Lego kirjoittaa jokaisen legomuodon kautta legosta.

Koska en vielä kukaan ole psykologi, en perehdy asiaan syvällisemmin, mutta heidän ilmoille ajatuksen Karl Jungin kollektiivisesta alitajunnasta. Vaikka koemme erillisyyttä energian maailmassa, se osa meistä. Se, mikä on tyhjyyttä, on samaa tyhjyyttä kaikkialla. Energia voi ottaa loputtoman määrän muotoja, mutta tyhjyys on liikkumaton, muuttumaton yksi.

Olen jakanut teille teoriani rajallisten sanojen kautta. Pääväittämani on, että ihmiset pystyvät tuntemaan tyhjyyden ymmärtämättä, mitä tuntevat. Tätä väittämää en koskaan voi todistaa täysin, koska kukaan ei voi puhua toisten ihmisten kokemusten puolesta. Monet ihmiset silti löytävät tyhjyyden. Onko teorian sopimiseen toiseen teoriaan tarpeeksi suuri todiste. En tiedä.

Vaikka tyhjyys on hieman tuntemattomampi käsite länsimaissa, itämaissa se on paremmin tunnettu. Kirjassa ”Tyhjyys itämaisessa ajattelussa ja taiteessa” sanotaan: ”Tyhjyys on itse asiassa juuri itämaisissa kulttuureissa kehittyneiden maailmankäsitysten avaintermejä eikä niissä kehittyneitä taidettakaan voi ymmärtää näkemättä, mikä rooli tyhjyydellä siinä on.” (Pesonen, 2008, s.10) Toivoisin, että länsimaissakin puhuttaisiin enemmän tyhjyydestä. Kuuluuhan Campbell myös itse länsimaalaiseen kulttuuriin, mutta hänen kirjassaan usein korostettu tyhjyys on jäänyt pois taidekeskusteluista ja oppikirjoista.

Kyseessä kuitenkin on, kuten aina tyhjyyden kanssa, paradoksi. Olisi tärkeää puhua tyhjyydestä, jotta ihmiset voisivat punnita itse kokemusmaailmaansa ja ymmärtää ihmiselämää ja taidetta syvällisemmin. Kuitenkaan mitkään sanat eivät riitä kuvaamaan, mistä on kyse. ”Tyhjyys on perimiltään sellaista, että siitä ei voi edes puhua tyhjyytenä. Jos

asiat ja olennot ovat tyhjiä, niin niistä ei voi puhua. Tässä onkin koko asian ydin: perimmäinen todellisuus on sellaista, että siitä ei voi sanoa mitään, se on yksinkertaisesti ajattelumme ja kielellisten ilmaisumahdollisuuksien tavoittamattomissa.” (Pasanen, 2008, s. 64) Hiljaisuus on tyhjyyden kieli. Niinpä tämä opinnäytetyökin on ollut paljon melua tyhjästä.

5 Lähteet

Citizen Kane ensi-ilta, 27.11.2021, https://en.wikipedia.org/wiki/Citizen_Kane

Curiosity S01 – Ep01 Did God Create the Universe, 18.11.2021,

<https://www.dailymotion.com/video/x6n0siq>

Ego henkisyydessä, 17.11.2021, <https://psychedelictimes.com/ego-psychedelics/>

Ego psykologiassa, 17.11.2021, ([https://fi.wikipedia.org/wiki/Min%C3%A4_\(ego\)](https://fi.wikipedia.org/wiki/Min%C3%A4_(ego)))

Joseph Campbell, 1990, Sankarin tuhannet kasvot, Hannes Virrankoski, Keuruu: Otava

Kimmo Pasanen, 2008, Tyhjiys itämaisessä ajattelussa ja taiteessa, Jyväskylä:

Gummerus Kirjapaino Oy

Laotse, 2018, Tao te Ching, Taolin, Arktinen banaani

Matrixin ensi-ilta, 27.11.2021, [https://fi.wikipedia.org/wiki/Matrix_\(elokuva\)](https://fi.wikipedia.org/wiki/Matrix_(elokuva))

Sankarin tarinan vaikutus, 26.11.2021, https://fi.wikipedia.org/wiki/Joseph_Campbell

Solut uusiutuvat 7-10 vuodessa, 25.11.2021,

<https://science.howstuffworks.com/life/cellular-microscopic/does-body-really-replace-seven-years.htm>

You are Made Up of Nothingness, 25.11.2021,

https://www.youtube.com/watch?v=S_ZaiAbl8xs

Zen sanonta, 1.12.2021, <https://thedailyzen.org/2015/09/28/chop-wood-carry-water/>